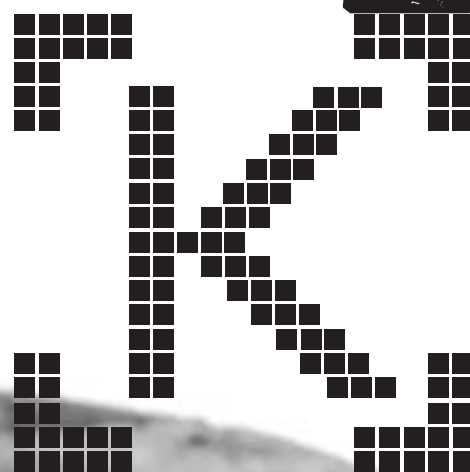

GATEMAGASINET KLAR

Tilstedeværelse • Toleranse • Ydmykhet

SASHA THERESE:

VÅR SEIER
FRA MØRKET I MORS MAVE
TIL EN VERDEN FULL AV LYS
ET UNDER, SOM EN BLOMST I EDENS HAVE
SATTE DU OSS I SEIERSRUS

DU KAN IKKE KLATRE TOPPER
MEN GYNGE MED TIL LAVMÆLT SANG
DU KAN IKKE DYKKE TIL DE DYPE BUNNER
MEN SMILER FORNØYD PÅ BESTEFARS FANG

NÅ SKINNER DU SOM SOLEN
SELV NÅR NATTEN FALLER PÅ
DU KAN SELV LYSE OPP VEGEN
DU SNART SKAL BEGYNNE Å GÅ

SYNG MED VESLE JENTE
GYNG MED I TONEN FRA BESTEFARS SANG
DU MÅ SOVE BLIDT I DIN VUGGE
LOLLABAY OG OLE LUKKØYE TIL DRØMMELAND

AV ODDMUND HARSVIK

Tema GK nr. 16 seier

- 1.
2. Sasha Therese
3. Innhold
4. Leder
5. Dikt
- 6-11 Padlosof med fotoutstilling
- 12-15 Selve livet er en seier
- 16-17. Er dette de nye fotballgutta
- 18-19. Har skislandismen seiret, er er det fortsatt håp?
- 20-23. Man må forvalte sitt pund mens man lever
- 24-25. Fem på Facebook
- 26-27. Ikke tro du er noe
- 28-31. Klar for Lyngdal
32. Jeg er bare et menneske. Det kallet er stort nok.
33. Filovoffen
- 34
35. Leserinnlegg
- 36-39. Små seire mot store seire? (intervju med fagperson)
- 40-41. Vi er ikke tapere
- 42-43. Fra barnemunn
- 44-45. Hjelp til vanskeligstilte skatteyttere
- 46-47. Småstoff
48. Osigrafannonse
49. Ove og Lars
50. Klar takker
- 51.
52. Omslag

LEDER

Ofte definerer vi dette nummerets tema, seier, til å vinne over konkurrenter eller seg selv, komme først i mål. For meg betyr seier å oppnå et delmål, få et skritt fremgang i livet, slik de fleste av selgerne av gatemagasinet gjør. Fra å møte nye dager med kun et mål; skaffe seg penger til rusmidler, begynner de nå dagene med å gå på jobb.

Det er en viktig seier!

En liten seier er det også at rusdebatten tvinges til å bli mer helhetlig. Stoltenberg-utvalgets innstilling til behandling av narkomane vil bli så kostbar at det umulig blir penger igjen til å hjelpe ungdom mellom 13-26 år, som allerede i dag står på vent i ett år før de kommer inn til behandling for sine alkoholproblemer. Vi er nå inne i avslutningen av en treårig opprustningsplan for rusfeltet, og aldri før har det vært så lange køer for å komme til behandling, samtidig som det heller aldri før har stått så mange tomme behandlingsplasser. Ved å synliggjøre dette, vil vi få bort illusjonen om at hovedproblemet innen rus ligger på Platanivå. Det største rusproblemet finner vi i hjemmene, på arbeidsplassen, på skolene og blant trygdede og sykemeldte. Avhengighet til alkohol og/eller narkotika er en belastning for enkeltmennesker og hele vår samfunnsstruktur. Det er en seier at det nå tvinges gjennom holdninger til at rus er rus, uavhengig av om det er alkohol eller narkotika vi ruser oss på.

For meg er de mange små oppvåkningene er seier. Slik som en bekjent som var innom kontoret for ca halvannet år siden. I en liten debatt om hva som var rusproblem, mente han at hans bruk av rusmidler ikke skapte problemer.

"Jeg har ikke problemer med alkohol", klargjorde han.

"Men har du problem med å være uten", spurte jeg?

Med dette spørsmålet i bakhodet gikk min venn ut døren. Han kom tilbake ett år senere. Og hans første ord da han kom inn på kontoret var: "Ja, Oddmund! Ja, jeg har et stort problem med å være uten alkohol. Jeg vet ikke hvordan jeg skal takle små og store problemer, små og store gleder uten alkohol. På arbeidsplassen blir jeg sett på som en tørrpinn fordi jeg ikke fester sammen med kolleger. Venner unngår meg fordi jeg gjennom mitt avhold og min edruelighet blir en festbrems. Og jeg synes det er tungt og måtte forholde seg til følelser uten å dempe toppene med en drink".

Min bekjente så det likevel som en seier at han hadde klart et helt år på vannvogna. Jeg har ikke sett ham siden han kom med sin innrømmelse. Men jeg vet at han skulle feire seieren da han gikk fra kontoret den dagen. Og feiring av seiere begynner som regel med en tur på polet. Jeg antar derfor at min perifere venn fremdeles ikke har problemer med alkohol, og at han nå heller ikke har problem med å være uten, fordi han drikker. Han har bevisst for seg selv at han klarer å leve tørt et år. Det han ikke har innsett, er at det letteste i denne verden er å slutte med ting en er avhengig av. Det vanskelige er å la være å begynne igjen, men det er der den varige seieren ligger.

"Uten nedturer setter man ikke pris på oppturene. Det er nedturene som gir livserfaring og gir livet dybde. Med bare seire vil livet bli grunt og gledesløst – det gode vil bli tatt som en selvfølge", sier vår livskloke Fylkesmann, Ann-Kristin Olsen i et intervju med Klar. Hun setter dermed ord på at framgang/seiere ikke

kommer, og heller ikke bør komme lettvtint. Vi skal kjempe for å oppnå seiere som smaker godt.

Takket være sparsommelighet, har Gatemagasinet Klar per i dag en økonomi som gir forutsigbarhet på kort sikt. For å legge et fundament for utvikling av konseptet, vil vi gi plass til støtteannonser, slik vi viste eksempler av i forrige nummer. Nød tvinger oss til å bli mer kreative på mange måter, og det bare understreker at framgang aldri kommer av seg sjøl, men dess bedre smaker seieren når den kommer.

Gatemagasinet Klar har passert fire år. Det har vært mange små seire, og nesten like mange tilbakeslag. Summen er likevel at vi er i pluss på mange måter. Gatemagasinet distribueres nå fra Kvinesdal i Vest til Arendal i Aust i Agder-fylkene. Jeg mottar daglig tilbakemeldinger om at konseptet, der selgerne møter befolkningen og dermed bidrar til kunnskap om hverandre, skaper et varmere samfunn. Alle selgerne som har vært med en stund, snakker mindre og mindre om pengene de tjener. Deres fokus er møtet med mennesker, samtalene og følelsen av å bli sett. Flere av selgerne har fått en bedre hverdag. Noen har sógar blitt rusfrie. Nesten alle selgerne har fått et sted å bo, men det tar tid å komme tilbake til et etablert liv. Langvarig bruk av rusmidler gir angst, spesielt sosial angst. Etter et tiår med misbruk, er det ikke bare å skru korken på, kaste sprøyta og pilleglasset, så er alt i orden. Det kreves langvarig oppfølging og hjelp til å gjennomgå en personlighetsendring som gjør en i stand til å møte motstand og seire på en god måte.

I det siste har jeg mottatt noen telefoner - der publikum mener at den og/eller den selgerne ikke er narkoman nok til å selge. Jeg føler derfor for å gjenta noe jeg tidligere har skrevet og har pratet om både på fjernsyn og i radio: Tiltaket, Gatemagasinet Klar, er i utgangspunktet ikke spesielt tilrettelagt for narkomane. De ulike gatemagasinene i Norge og i resten av verden, er beregnet på å hjelpe mennesker som har falt utenfor A4-samfunnet. I Skandinavia og store deler av Europa, er det imidlertid slik at de som faller utenfor som oftest også er rusavhengige. Det har vært så store tabuer mot å bli plassert under denne gruppen at andre grupper som kunne hatt nytte av konseptet holder seg borte. Til og med svært mange av de som sliter med narkotikaavhengighet vegrer seg for å synliggjøre sin tilhørighet i denne gruppen. Når folk spør meg hva som er kravet for å bli akseptert som selger, svarer jeg alltid:

"Så lenge folk har det så vanskelig at de ikke har annet valg enn bryte tabuet med å bli stigmatisert inn, så er de verdige i mine øyne". Jeg vil likevel komme med en tilleggsopplysning. Over halvparten av Klar-selgerne har alkohol som hovedrusmiddel!

Odd Volden takker med artikkelen i dette nummeret av som fast skribent i Klar, ikke fordi han ikke vil mer, men fordi han ikke har tid og krefter til å forplikte seg. Han har imidlertid lovet å komme tilbake, i alle fall som gjesteskribent. Jeg vil bruke noen linjer her til å takke ham for konstruktive kronikker, kåserier og artikler. Det har alltid ligget noen pedagogiske bunnlinjer i det du har levert, Odd. Illustrert av Arvid Bergstøls tegninger har du truffet meg både i følelsessenteret og intellektet. Jeg ser frem til å motta noe fra deg igjen, når du finner tid og krefter til det. Takk så langt!

Jeg vil avslutte denne lederen med en negativ bivirkning av tiltak lik landets gatemagasiner: Normalbefolkningen plasserer rusproblemer med det å havne i en situasjon som gatemagasinsellere. Så lenge de er i vanlige jobb, kan bidra til å hjelpe gjennom å kjøpe gatemagasinet, så er de ute av faresonen, mener svært mange.

Faktum er at kun en svært liten del av rusavhengige synliggjøres ved å selge Klar og andre gatemagasin, kanskje så lite som to prosent. De aller fleste er i vanlig jobb. Det går år før de blir fanget opp av helsevesenet og får hjelp. De klarer heller ikke å se sitt hjelpebehov på egenhånd, fordi de benektelsene som ligger i avhengigheten hele tiden får dem til å kikke på de som er synlige på gata, og de tenker at: "Når jeg kommer så langt, da skal jeg gjøre noe".

Seieren ligger i å gjøre noe nå!

Oddmund Harsvik
Ansvarlig redaktør

Gregory Poole
Coalition R...

VENNSKAP

VENNSKAP ER EN FRIGJORT STILLHET
SOM TONER GJENNOM OSS,

SOM SETTER SEG I HÅRSEKKENE
SOM LØFTER OSS UT AV OSS SELV,

SOM GJØR OSS LEVENDE
SELV OM VI ER DØENDE,

SOM DRIVER OVER SANSENE,
SOM FUGLEVINGER,

SOM SETTER SEG I FINGRE OG HJERTER,
SOM LEGGER ARMENE SINE RUNDT OSS,

SOM FORDRIVER ENSOMHETEN.

AV ÅSMUND OLAF UNHJEM

PADLOSOFEN MED FOTOUTSTILLING

Sørlandets fremste representant for havkajakpadling, Lars Verket presenterer nå bivirkningene av sine kajakkturer:
En fotoutstilling på Lindesnes fyr.

TEKST: **ODDMUND HARSVIK**
FOTO: **ODDMUND HARSVIK**

Det blåser stiv kuling da vi ankommer fyret. Lars Verket komme meg småløpende i møte der jeg trasser mine snart hundre kilo mot vinden for å komme de siste meterne fra parkeringsplassen til utstillingslokalet.

- Det er noen timer til utstillingen åpner, så vi får tid til en prat sier han. Dagen er 1.oktober og utstillingen var til 19.desember.

- Du utvider stadig ditt virke. Fra kajakkpadler og kajakkmisjonær til forfatter og nå altså fotokunstner. Hvordan opplever du det?

- Jeg har jo tatt svært mange bilder i løpet av årene jeg har padlet. Spesielt siden jeg begynte å lage padleguider. Og da de ringte fra fyret for å invitere meg til å holde en utstilling her, var jeg ikke i tvil. Det har vært arbeidskrevende, men nå er jeg så klar til å møte publikum som jeg kan bli, smiler Lars.

Å være tilstede underveis

Lars Verket ser på seg selv som privilegert. Han har fått etablert sin arbeidsplass med kontorbase på Odderøya. Et litt

langt steinkast fra kajakkklubben, der får han dyrket et nærfriluftsliv i lunsjpausen. I tillegg til sitt praktiske virke rundt kajakkpadling, anser han det å være padlosof som svært utviklende. I en artikkel i Fædrelandsvennen for en tid tilbake, fastslo han at kajakkpadling er samfunnskritikk.

Han ser på rytmene i padletakene, gjentakelsene og langsomheten som en motvekt til hastverket.

"Padling er en langsom aktivitet. I et samfunn som har mantraet: fortere = bedre er padlingen en motbevegelse. Hurtiggående båter har en destinasjon som mål, mens i kajakk blir også selve forflytningen et mål i seg selv. I langsomheten finnes det mye rikdom. Å være tilstede i øyeblikket er mye enklere glidende i kajakk over stille

vann, enn i 50 knop over bølgene", skriver han. I artikkelen legger han til at langsomheten gir muligheter til å reflektere og at refleksjon er en forutsetning for å være tilstede underveis".

Stillhet

Det er kloke ord, noe som synliggjøre at Lars er mye i kajakk. Og når jeg ser på bildene som henger langs veggene. Noen vinterbilder av fyrlykter der holmen fyret står på er dekket av hvit snø i kontrast mot blå himmel og blått hav, ser jeg riktigheten i Lars Verkets konklusjon: "Turkameraten til langsomheten er ofte stillheten. Sammen kan de gjøre refleksjonen dypere. Stillhet er en truet ressurs i dagens samfunn. Vi har bestandig lyder rundt oss. Likevel er det sjelden vi legger merke til det før de fjernes. Kjøkkenviften som slås av er et klassisk eksempel. Den merkes best når den slås av.

Stillheten er et sted der en kan møte seg selv, naturen og for noen til og med Gud. Mester Eckhart skal ha sagt

at han ikke kunne finne noen bedre beskrivelse på Gud enn stillheten. Uansett hva en finner i stillheten er den en viktig ressurs vi må ta vare på”!

Jeg ser mye av det fadlosfen snakker om i fotografiene hans, muligens fordi jeg selv er aktiv kajakkpadler, men jeg tror også ikke-padlere får noe ut av roen i bildene.

Ny padleguide

- Kommer du til å stille ut andre steder enn her på Lindesnes fyr?
 - Jeg har følere ute, men da blir sannsynligvis det med noen nye bilder. De som henger her er trykket opp eksklusivt i 10 eksemplar av hvert motiv
 - Hva om noen har lyst på et av motivene, men så passer det ikke formatet inn i leiligheten?
 - Det går selvfølgelig an å tilpasse størrelsen på bildene.
- Lars Verket holder nå på å få vårens, sommeren og høstens padleturer inn mellom to permer, i en padleguide Dalane. Den kommer i salg før jul

Turkameraten til langsomheten er ofte stillheten.

VET IER

SELVE LIVET ER EN SEIER

Han ble dødssyk av alkohol og stress– helt utbrent og
utslått med over to millioner i gjeld.
Hva kunne han bidra med i samfunnet? Ingenting trodde alle. De tok feil!

TEKST: **LEIF STRØM**

FOTO: **LEIF STRØM**

Morten Christiansen ser uforskammet sprek ut der han sitter på en kafé i Kristiansand. Han bærer ikke preg av sitt tøffe liv. Turen fra Tvedestrand via B-posten i Arendal har gått greit.

- B-posten ved Sørlandets sykehus i Arendal tar i mot akutte tilfeller av psykiatriske lidelser, forklarer han, og de alle fleste tilfellene er rus relatert. De trenger mye oppmerksomhet og omtanke. Det er det ikke for mye av i dette samfunnet. Med ventelister så lange som år, manglende tilbud til de svakeste, vil alltid mange falle utenfor – uten håp. Det er smått med seiere i min bransje.

Morten Christiansen er opprinnelig fra Tvedestrand hvor han vokste opp i

trygge og gode omgivelser. Han opplevde aldri noe som skulle tilsi at han ville ende opp som alkoholiker. Sommer og vinter var stort sett fylt opp med positive aktiviteter og med fantastiske foreldre som fulgte han opp i både idrett og andre fritidsaktiviteter.

- Jeg har bare meg selv å skyld på sier han.

Det begynte så fint

Han tok idrettslinjen som ung mann på den fantastisk flotte øya Risøya utenfor Tvedestrand for å gå på folkehøyskole. Han var fysisk sterk og tok idrettslinjen. Han ble utplassert på Beitostølen døve- og blindesenter hvor han blant annet kom i kontakt med Erling Stordalen. "Det var stort", minnes han. Etter skolen var han et år på sjøen. Båten gikk fra Stavanger og traf-

fikerte farvannene mellom Japan og Indonesia. Han var bare 17 år og fikk ikke kjøpe brennvin om bord. Øl var tillatt noe han syntes var helt OK. Etter et år på gymnaset fikk han jobb på Nærlandsheimen – et hjem for psykisk utviklingshemmede. Klientellet besto av alt fra mennesker helt ute av funksjon til de mer oppegående.

- Det var en lærerik opplevelse for en ung mann, sier han. Jeg lærte at livet ikke bare er fryd og gammen. Samtidig ble jeg kjent med en rekke flotte mennesker blant personalet. Men jeg ville videre og bli til noe, derfor meldte jeg meg på yrkesskolen – sveise-, plate- og stållinjen. Etter det jobbet jeg rundt om kring i Stavanger. Jeg var rotløs og vinglet fra jobb til jobb. Jeg fant liksom ikke

plassen min. I lengre tid jobbet jeg for et flyttebyrå før jeg kom inn i militæret. Jeg fikk en datter i 1985 – Ann Elin. Hun skulle bety mye for meg og gjør det den dag i dag. I militæret fikk jeg anledning til å fullføre utdanning som sveiseinspektør innen olje- og gassindustrien. Jeg hadde hørt at de tjente masse penger.

- Var det da du fikk problemer med alkohol?

- Ja, Jeg tjente godt og hadde en fri og fin jobb. Jobben som inspektør ga meg en stor frihet, men mye stress. Alkoholen ble en følgesvenn. Jeg fikk store søvnproblemer og måtte drikke meg nærmest i koma for å komme unna. Stort sett hadde jeg et greit forhold til andre, men noen merket naturligvis at jeg drakk mer enn andre. Jeg var en sosial og omgjengelig person fikk jeg høre, men min mor ble bekymret. Ikke uten grunn, for det endte opp med at jeg drakk meg fra hus og hjem.

Tøffe tider

- I 1988 ble han skilt fra sin kone. Heldigvis er vi fremdeles venner, og hun har hjulpet meg i mange tunge stunder. Forholdet til min datter har hele tiden vært og er veldig bra, noe han er svært takknemlig for.

- Jeg sørget alltid for at hun hadde alt hun trengte når hun var hos pappa – ja, til tider ble det kanskje allt for mye. En i barnehagen hennes fortalte meg at hun ikke trengte en ny boble dress hver dag... Mammaen hennes gjorde en fantastisk jobb og er en fantastisk mor, mens jeg hele tiden overfor min datter har vært åpen om mine alkohol problemer, noe som har resultert i en veldig god relasjon og forståelse fra min min datter.

- Min nye samboer ga meg en sønn i '95 og sparket meg ut to år senere. Da flyttet jeg tilbake til Tvedestrand. Her ble jeg lagt inn på sykehuset – lam i bena som følge av fyll og stress. Jeg drakk minst en flaske om dagen og jobbet 12-13 timer. Det måtte gå galt. Jeg følte meg både utbrent og avsvidd. Likevel sluttet jeg ikke å drikke. Lå for det meste hjemme og drakk. Først i 2000 begynte jeg å vurdere å kutte ut drikkingen. Det var ikke enkelt.

Veien tilbake

- Gjelden var kommet opp i vel to mil-

lioner og jeg var støvblakk – eide ingenting. Heller ikke verdighet. Jeg begynte i et fellesskap og fikk god hjelp der. Min mor døde i den tiden, og jeg er lykkelig for at jeg var edru da. Jeg ville aldri ha tilgitt meg selv om jeg ikke kunne være hos henne den siste tiden. Jeg ble uføretrygdet og fikk til en gjeldssaneringsordning med Namsmannen. Etter en tenkepause skjønte jeg ut at jeg måtte gjøre noe. Jeg fant en organisasjon: Mental Helse. Siden jeg er ganske flink til å uttrykke meg fikk jeg snart en plass i fylkestyret. Etter hvert ble jeg også spurt om å være med i forskjellige komiteer i Helse Sør. Veldig interessant, men også frustrerende. Behandlingen av rusrelaterte sykdommer tar ofte lang tid og er veldig dyrt. Dermed handler det om ganske store summer.

Slike sykdommer forbindes dessuten ofte med „at en har seg selv og takke for at en har havnet i en slik situasjon», og bevilgningene blir deretter.

Rus og psykiatri

- For ca fire år siden kom jeg inn i styringsgruppen av Seprep som utdanner folk inne rus og psykiatri. Jeg fikk være med på å plukke ut elever til en slik utdanning. En av dem jeg plukket ut, var meg selv. Jeg følte at det ga meg et bedre grunnlag for å vurdere andre.

- I dag er jeg engasjert på B-posten i Arendal og prøver å overføre mine egne erfaringer til pasientene. Prøver å gi dem tro på at det er lys i tunnelen og at det er mulig å reise seg igjen. Jeg føler at jeg har en styrke i å ha vært pasient selv, og kommet meg ut av problemene. De aller fleste som blir lagt inn har et rusproblem –rus og psykiatri ofte går hånd i hånd. Mange av de innlagte har hatt triste liv bygget på misforståelser og lite hjelp fra det offentlige.

Vi bryr oss for lite

- Folk med psykiske lidelser blir ofte stigmatisert og hjelpen mangelfull. Penger er ikke alt, men at staten og kommunene stadig kutter i budsjet-

tene gjør ikke situasjonen bedre. Jeg kan ikke fatte at et land med tre tusen milliarder på bok ikke kan gjøre mer for taperne i samfunnet. Mange tåler ikke hurtigtog-samfunnet vårt. De blir stående igjen på perrongen.

- Det er selvfølgelig positive ting som skjer også. DPS - Distrikts Psykiatrisk Sentral hjelper mange. Kommunens Psykisk Helse likeså. Men det er vanskelig å få plass. Når man har psykiske problemer er det uutholdelig å måtte vente i månedsvis for å få innpass. Mange selvmord og andre stygge episoder kan tilskrives mangel på behandlingstilbud – eller for raske utskrivninger på grunn av pengemangel.

- Jeg har snakket en del om dette blant annet på UiA. Jeg har en fantastisk sjef som lar meg få lov til å snakke om psykiatri også i andre fora. I fjor opprettet vi en gruppe på Facebook som heter "Vi bryr oss". Den fikk ganske mange venner og vi arrangerte et tog i Tvedestrand som samlet over flere hunder deltagere. Alle var enige om at vi bryr oss for lite om de som faller utenfor. Det var en stor opplevelse som gjorde sterkt inntrykk.

Honnør til KLAR

- Min mening er at KLAR gjør en fantastisk jobb for mange rusmisbrukere. De får tilbake mye selvtillit og verdighet. At de samtidig tjener penger til livets opphold er en stor bonus. Jeg tilbringer av og til tid på T5-kafeen hvor mange av selgerne kommer inn for å få litt mat og en kopp kaffe.. Vi diskuterer av og til at kanskje det skrives litt for lite om våre problemer i Arendal, men det kan dere vel rette på nå?

- Hva oppfatter du som en seier i livet ditt?

- At jeg kanskje har hjulpet en eller to tilbake til livet oppleves som en seier. Man kan også si jeg har vunnet over alkoholen. Med det er vel egentlig en seier, mer en befrielse fra galskapen. Å ødelegge familien og sette seg i bunnløs gjeld er jo galskap. Det er egentlig lett å slutte – problemet er å la være å begynne igjen. Min største seier er at jeg er i live – og har fått et meningsfullt engasjement. Det gleder meg at jeg kan hjelpe andre mennesker som også lider. Jeg takker hver dag for selve livet. Det er ingen selvfølge.

De aller fleste som blir lagt inn har et rusproblem –rus og psykiatri ofte går hånd i hånd. Mange av de innlagte har hatt triste liv bygget på misforståelser og lite hjelp fra det offentlige.

Å SEIRE ER STØRRE ENN Å VINNE

"Seierherren står alene", sier den verdenskjente forfatteren Paulo Coelho. Jeg syns det var en rar uttalelse, da alt jeg har lært om å vinne handler om samarbeide, og at bak enhver vinner står det mange støttespillere. Jeg fant senere ut at det nødvendigvis ikke trengte å

være en motsetning. Alle begrep er relative og selv om en seier som en olympisk gullmedalje, som kun tilkommer én person, er det ingen mennesker som lever uten et nettverk av støttespillere, fra fødsel til død. Kjente og ukjente, tar vi del i prosessen med å føre hverandre frem her i livet. Ingen er helt alene.

Å seire er å vinne, bare så mye større. Den som seirer har virkelig kjempet en kamp. En krig har ingen vinnere, bare tapere. Men et menneskets personlige kamp kan være den viktigste oppgaven han

utkjemper i livet. Og den er individuell, den er bare din. Da jeg var yngre sammenlignet jeg meg ofte med andre mennsker. Hva hadde de fått til som jeg enda ikke hadde oppnådd, hvordan kunne jeg stadig bli bedre, og spesielt hva var de fortrinn jeg trengte for å komme meg opp og frem, og helst bli bedre enn andre? Jeg trodde seieren

Artikkelforfatteren lider av utmattelsessyndrom, ME. Hun har tidligere forfattet en kronikk om hvordan det er å være norsk muslim. Forhåpentligvis vil vi få lese mer av kvinnens livsforståelse i fremtidige nummer av gatemagasinet.

TEKST: **MARYAM AL-EENISI**

krevde skarpe albuer på veien opp på pallen. Men jeg «vant» aldri, og jeg følte ingen av mine endeløse kriger noen gang ende som en seier. Jeg var fortapt i kampens hete om å få det til her i livet, om å bli noe. Som så altfor mange andre som søker kjærlighet og anerkjennelse utenfor seg selv, om bekreftelse på at vi er bra nok, og har rett til å høre til.

Vi skiller ofte mennesker inn i «fått det til» eller «taper». Men å ha «fått det til» er ikke en permanent tilværelse, og de som har opplevd å være en «taper» kan også «få det til» igjen senere. Jeg er selv en som hadde «fått det til», men som ikke får det til like godt lenger. Jeg ble syk, falt utenfor arbeidslivet og er i dag

avhengig av hjelp for å få hjulene til å gå rundt. Økonomisk er jeg en utgiftspost på statsbudsjettet, og det er lett å føle seg som en taper. Familie og venners nåde strekker seg langt, men er ikke en utømmelig kilde. Og ubetinget kjærlighet er et mål, ingen selvfølge.

Det er vanskelig å gi og ødsle av sin tid og energi, uten å se at det kommer

noe tilbake i relasjonens balansebudsjett. Da alt føltes på sitt vanskeligste øynet jeg lite håp. Selvfølelsen var utvannet til et eksistensnivå og selvverdet var smuldret opp. Jeg klarte ikke lenger de enkleste ting, som å gå på butikken å handle selv, knapt nok holde meg ajour med personlig hygiene som ukentlig dusj og hårvask. Jeg var deprimer, kraftløs og konstant utmattet. Jeg så ingen glede i dette livet jeg levde, og ønsket meg bort fra alt.

Selvmedlidenheten og ensomheten spiste meg opp fra innsiden som rust, og den minste ting ble tolket i negativ målestokk, og hver dag var en tragedie i denne dramatikens personlige såpeopera. Slik holdt jeg ut i dager, måneder og år. Lite skilte årsti-

dene fra hverandre og jeg kan ikke huske at noe bragte meg glede bak mørke gardiner og tørre brødsriver ved sengekanten.

Jeg kan ikke sette fingeren på akkurat hva det var som skjedde, men det snudde. Med hjelp og støtte fra profesjonelle veiledere, selvhjelpsgruppe og en solid egeninnsats, forandret livet seg gradvis til noe helt annet. Mine holdninger og mine tanker forandret seg. Først og fremst fikk jeg lære meg å slutte å sloss med alt og alle. At verden aldri kunne bli akkurat slik jeg ønsket meg den, og at jeg måtte lære meg å leve med livet, på livets premisser. At verden ikke er et rettferdig sted, og at det ikke finnes en julenisse-Gud som kunne gjøre meg til lottomillionær eller fjerne all smerte og lidelse.

Det var verkevondt å legge fra seg gamle forestillinger som ikke fungerte lenger, men dertil mer gledelig å ta til seg nye, kjærlighetsfulle og fredelige måter å gripe an livet på. Indre fred er avhengig av innstillingen til livet og måten man møter utfordringene på. For det kommer for alle, før eller siden, enten man vil eller ikke. Problemer, vanskeligheter, eller utfordringer om du vil.

Fremgangen jeg følte hver gang jeg fikk lov til å oppleve at jeg fikk til noe som var vanskelig, ga igjen mer motivasjon til å utfordre meg selv, mentalt og fysisk. Og når nederlagene kom, fordi jeg enten hadde satt meg for høye mål, eller oppgaven viste seg å være vanskeligere enn antatt i forhold til dagsformen, ja så kunne jeg tåle det også. Nettopp fordi jeg ikke lenger målte min verdi i resultatene. Jeg hadde som innstilling at jeg var et godt og verdifullt menneske, uansett resultat og at min intensjon og min innsats var verdt en gullmedalje uansett.

Når angsten bet seg fast i ryggmargen og lammet handlekraften, ja så var det å puste dypt og la tårene strømme fritt, mens ubehaget overvældet meg. Men det varer ikke for evig. Det gjør aldri det. Det eneste som er sikkert med livet, er at det stadig forandrer seg. Det spiller ingen rolle hvor sakte det går, bare det går fremover. En dag kunne jeg gå til butikken med rullator som støttespiller og nærmeste venn, og neste dag prøvde jeg uten. Av og til endte det i utmattelsesanfall der jeg måtte sitte på fortauskanten og hive etter pusten, mens panikken, skammen og fortvilelsen lot øynene renne over igjen. Men det var ikke verdens undergang. At noen glaner, peker eller ler, gjør ikke meg til noe dårlig. Jeg er ikke andres reaksjoner. Jeg er ikke min sykdom heller. Jeg er meg, på tross av form og helse, og hva du ser. Det værste hadde vært å gi opp, det hadde vært en mental og sosial død for meg, et levende menneske slik jeg ønsker å være. «Så lenge det er liv, er det håp» sies det. Og det er faktisk sant.

Små mål og lave forventninger, ga meg oftere messtrings- og lykkefølelse. Selv ting som ikke var en utfordring, skulle med på listen over ting jeg klarte. Takknemmeligheten og ydmykheten som fulgte med,

var ubetalelig. Det er nemlig ingen selvfølge at alle de funksjoner du har i behold i dag, vil stå deg bi hver dag for resten av livet. Og har du en gang mistet evnen til å gå selv, til å stelle deg, til å skaffe deg din egen mat og holde det rent og ryddig rundt deg, så har du også fått smake på hvor skjøtt menneskets kraft egentlig er.

Vi snakker av største selvfølgelighet om alt vi «skal ordne, gjøre, reise, fikse», men alt det du har av ressurser er en gave i øyeblikket. Sett pris på det nå, mens du har det. Et lite besøk på sykehuset eller gamlehjemmet, kan sette ting i perspektiv, når man glemmer hvor sårbare vi alle sammen er. Og at alle trenger hverandres barmhjertighet og støtte for å gi våre liv en medmenneskelig kvalitet av nåde og romslighet. Gudommelig ubetinget kjærlighet, som verden ser så altfor lite av. Hvis vi alle bare kunne gi litt

mer, ville det bety mye for mange, siden alle monner drar og kjølevannet av godhet er ny godhet.

Jeg var livredd for å be om hjelp. Det lå ikke til min kultur å gjøre meg til et problem for fellesskapet. Jeg skulle og ville klare meg selv, til siste åndedrag.

Redselen var dypt forankret i skam, og en idé om at de sterke var overleverne, de som alltid ville klare seg. Men stahten var også ensomhetens fengsel, og jeg innså til slutt at jeg aldri ville få det bedre med den taktikken.

I dag har jeg vunnet over sykdommen selv om jeg ikke er frisk. Jeg har fått tilbake livsgleden, nysgjerrigheten og

jeg ble mest av alt overrasket over hvor enkelt noe kan være, som jeg anså som nærmest umulig.

Å ha nok krefter til et frisørbesøk, på andres premisser. Istedenfor å se ned i energilommeboka og se hvor mye penger jeg har å bruke opp, så bruker jeg bare det jeg må og vil, og lar resten være. På sikt opparbeider det seg en større sparekonto av mer stabile krefter.

Når jeg har sagt meg villig til å slutte å sloss, men overgi meg til øyeblikkets eksistens

og ta det som kommer, først da er jeg helt fri. Å leve er å fortsette å håpe og prøve, å seire er å se at det nytter. Du kan kanskje ikke gå i andres fotspor eller følge massen blindt, kanskje var det det Coelho mente med at seierherren står alene. Men når man våger å gjøre det på sin egen måte, og seieren først er din – ja da har du også fullt ut fortjent den. Du våget og du vant!

begjæret etter livet. Livet kan være godt, selv om det ikke er optimalt. Og jeg har ved hjelp av tålmodighet, egeninnsikt, ydmykhet og villighet kommet til å akseptere livet, på livets egne premisser. Å legge seg i en seng med rent sengetøy jeg har klart å vaske og tre på selv, er som å innkassere gullmedalje i olympiske leker for livet - hver uke.

Det er lov å hvile når man er trett, det er lov å si nei når man ikke har lyst, det er helt greit å gå sakte når man er svimmel, og det er lov å pynte seg i den fineste kjolen du har, selv om du bare orker å ha den på i ti minutter før du må legge deg tilbake i senga. Egentlig er det bare mine egne begrensninger som var min mentale motstander. «Hvem sier at man ikke kan tenke nytt?», sa frisøren min da jeg lå på en solseng bak i salongen for å få farget håret, og ikke orket å sitte en time i salongstolen. «Hvem plager det at du ligger her? Ikke meg i allefall», sa hun. Og da smilte jeg der jeg lå i horisontalen med håret fullt av folie og farge, og tenkte «Jeg blir fin! Jeg er takknemlig. Jeg er glad». Og jeg ble fin, jeg ble glad og

ER DETTE DE NYE "FOTBALLFRUENE"?

Denne sommeren var fylt med både fotball og volleyball på alle kanter og dette er jo som regel ikke noe vi jentene roper så veldig høyt hurra for, men jeg bestemte meg for å engasjere meg i en sport som er totalt ukjent for meg! Nemlig beachvolleyball. Jeg gikk også inn for å finne ut om beachvolleyballgutta er de nye fotballgutta..

TEKST: **XXXXXX**

FOTO: **XXXXXX**

Festligheter

Først dro jeg til Stavanger for å ta del i Grand Slam World Tour hvor jeg satset på å få med meg de siste kampene og finalen. Dagen før finaldagen var det duket for party for sponsorer, spillere og presse. Med access all areas pressepass, menget jeg meg med de store og nøt tapas og drikke og mingling til langt ut i de sene nattetimer. Køen for å komme inn på den private festen strakte seg langt oppover i byen.

Neste morgen var sola sterk over hele stavanger og vi satte oss til rette med en fantastisk utsikt til finalekampene, hvorpå dette tidspunktet stemningen var til å ta og føle på. Publikum sang og var i ekstase når to nordmenn, Martin Spinnangr og Tarjei Skarlund tok den gjeve sølvmedaljen. Det er første gang noen nordmenn har nådd så langt i Grand Slam turneringen i Stavanger. Atmosfæren var perfekt.

Jeg tok en prat med Martin Spinnangr og spurte han om hva han syntes om arrangementet i år?

- Det spesielle med Stavanger publikummet, er at de skjønner seg på beachvolleyball. Det har vel vært turnering der i 11-12 år nå, og de kjenner også godt til de utenlandske spillerne. Støtten fra publikummet er utelukkende positiv, uansett hvor dårlig vi måtte spille.

Den største forskjellen fra tidligere var jo at det endelig kom et norsk lag til finalen. Det gjorde nok at enda flere tok turen ned i Vågen (bybrygga i Stavanger journ.am.).

Det var et vanvittig trøkk på banen, og Tarjei og jeg måtte skrike alt vi kunne for å bli hørt av hverandre. Det var en helt fantastisk opplevelse!!

Jeg vil gjerne vite hva han tror grunnen til den økte interessen fra den kvinne-

lige garden kan skyldes? - Kan det være de korte shortsene deres?

- Haha. Okay jeg skal prøve å svare seriøst her altså. Beachvolleyball er i mine øyner er veldig publikumsvennlig sport der det skjer noe hele tiden, smiler Martin Spinnangr.

- Det er vel heller ikke til å legge skjul på at det er veltrente, lettkledd kropp både på herre- og damesiden.

Beachvolley-fruene

Jeg benyttet anledningen til å gå direkte til kjernen og fiske noe inside info ut av Kristine Wiig Skarlund som er gift med Tarjei Skarlund.

- Har det vært ekstra mye oppstyr og oppmerksomhet i løpet av denne turneringen nå som de har kommet til finalen? Og hvordan takler du dette som hans kone?

- Nei det har det egentlig ikke vært, for Tarjei har vært veldig avslappet selv og har ikke vært noe mer stresset enn

vanlig - så da har det vært lett for meg og heller ikke bli påvirket av det.

Tror du at volleyballfruen kan komme til og bli de nye fotballfruen?

- Haha.. nei jeg tror nok at vi er et stykke unna det enda. De har nok mer penger å shoppe for de fotballfruen.

- Men man kan jo si at volleyballspillerene er bedre å se på. De er jo litt mer lettkledde, fastslår jeg.

- Ja det har du rett i, smiler fruen.

Morro i sanden

Noen uker senere ble den årlige "Sandmorro" turneringen i Farsund (hvor sølvmedaljevinner Spinnangr kommer fra) arrangert. Både norske og utenlandske spillere deltok i en uhytlig turnering for åttende året på rad. Her kan man se sitt snitt til å hooke tak i en og annen beach-spiller, da spillerene selv er med og fester i løpet av turneringen.

Jeg gjorde mitt beste for å finne ut mer om denne typen menn og hvordan man skal kunne sikre seg en av denne typen. Jeg går da til Spinnangr/Skarlund's manager Thomas Moy for hjelp..

- Hvor mye tid vil du si at en beachvolleyballspiller bruker på trening i uka og

har de noe som helst tid til jenter i det hele tatt?

- Vanskelig for meg å si hvor mye tid de bruker. Da må en regne med reisetiden de er borte fra damene osv. Den største forskjellen på "fotball-fruer" og "Beachvolley-fruer" er nok reisedagene. Er ikke like mange fotballfruer som er så mye alene som i beachvolley. Med reising store deler av året og bortreist store deler av sesongen, så er det en utfordring.

Men både Tarjei og Spinny takler dette, så da må det jo være mulig å ta seg tid til det. Men det krever nok en del av damene.

- Jaha? Så det er ikke bare bare altså, men det er tydeligvis overkommelig. Men må man være veldig sporty og ha en volleyballsprettrumpe for å ha noe som helst sjanse på disse gutta?

- Det spørsmålet må du virkelig spørre Tarjei eller Spinny om. Jeg vet hva de hadde svart og hvilke ord de hadde brukt. Men tror ikke jeg skal sitere noe der. Men det jeg kan si er at de er såpass gode karer at jeg ser de tar utrolig godt vare på sine madammer. Javel. Så spør jeg deg da Spinny, hva skal til?

- Eeehhh jeg vet ikke helt hvordan jeg skal svare på det. Men kan si at jentene i Stavanger og Kristiansand er veldig populære blant de utenlandske spillerne. Når det gjelder meg og Tarjei, så har vi vel begge to funnet hver vår volleyballdame, og noen andre trenger vi ikke .

Har skislandismen seiret, eller er det fortsatt håp?

Noen tanker om folkehelse som livsanskuelse

TEKST: **ODD VOLDEN**

ILLUSTRASJON: **ARVID BERGSTØL**

I Kultur- og debattredaktør i Aftenposten Knut Olav Åmås etterlyser en røffere debatt i Norge. Åmås mener norsk debatt generelt er for høflig. Han er ikke redd for at røff debatt skal føre til for mye støy, og hevder at konfrontasjoner er en forutsetning for å komme i ekte dialog.

-Det er for mye der ute i offentligheten som er ferdig drøvtygd og "ikke-forhandlingsbart". Da blir det fort uinteressant. Knut Olav Åmås mener norsk debatt trenger flere saklig begrunnede personangrep. -At maktpersoner og -institusjoner i samfunnet må tåle direkte angrep på sin innsats, der hele deres person og profil analyseres.

Jeg tar Åmås på ordet: Er det noe jeg kan, så er det å tenke høyt og uferdig. Det kan riktignok være tøft å stå opp mot maktmennesker uten å ha glassklare konklusjoner og premisser. Men det får stå sin prøve. Jeg har nemlig en idé:

Tidligere varaordfører Bjarne Ugland havner til og fra i søkelyset for sitt påståtte maktbegjær. Men hva med han som var sjefen over alle sjefer da Ugland var varaordfører? Har ikke han også et nettverk? Har ikke han også hatt mange viktige posisjoner, når vi tenker oss om?

II Jan Oddvar Skisland er mest kjent som ordfører i Kristiansand og direktør i Start. For tiden er han innleid som daglig leder for Aquarama-prosjektet. Skisland er cand.theol og har hovedfag fra Norges Idrettshøgskole, med vekt på lederpsykologi og prestasjonspsykologi og er sertifisert til å personlighetsteste.

Han har arbeidet i ulike lederstillinger ved Høgskolen i Agder. Han har vært instruktør ved Hærens krigsskole. I tillegg har han mange års erfaring fra konsulentvirksomhet innen utvelgelse, lederutvikling og teamutvikling.

Dette kan vi lese på hjemmesida til Jan Oddvar Skislands

arbeidsgiver www.mentorpartner.no. Og nylig kunne vi lese i avisa at Skisland også er frivillig medarbeider i Protestfestivalen.

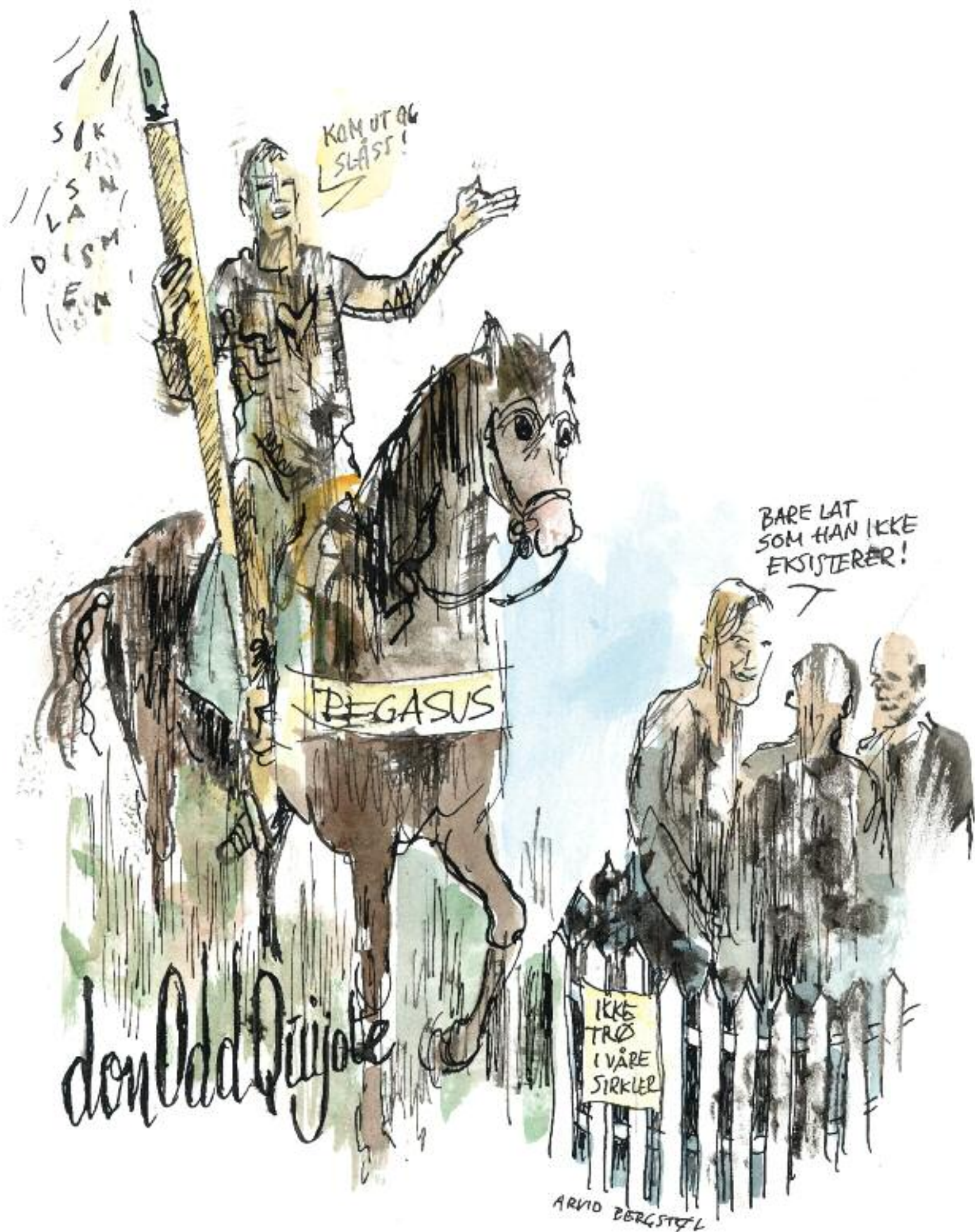
III Så langt de harde fakta: Litt protest på fritida. Mye makt på jobben. Men makt finnes i mange former og på mange nivåer. En ting er den formelle makten man får gjennom å søke og bli tildelt tydelige og sentrale posisjoner. En annen ting er den skjulte, symbolske og uformelle makten.

Skisland velger ikke bare ut ledere og andre på grunnlag av utdanning og arbeidserfaring. Han går bak det vi selv tror vi vet alt om for å avsløre oss. Jeg, som er diagnostisert som "personlighetsforstyrret", ville nok slitt kraftig med å forholde meg til "personlighetstesteren" Skisland. Han ville neppe ansatt meg noen steder.

Jeg synes Jan Oddvar Skisland er en problematisk figur. Hva slags "personlighet" har han? Hvem er han egentlig? Hvorfor kan han ikke velge side og komme seg opp av spagaten? Blir det ikke slitsomt å leve et liv i konstant helgardering?

IV Jeg har ikke så lang fartstid som sørlending. Jeg visste ingenting om Jan Oddvar Skisland da han dukket opp som ordfører kandidat og ville kjempe for "de svake". Hvis det er noe jeg ikke klarer å svelge, så er det at man putter folk i slike grupper. Det skaper asymmetri. Det er antialogisk. Det er reduksjonistisk. Det er farlig.

Og det er mer reduksjonisme å finne i gammelordførerens portefølje: Tidligere i år kunne vi lese at Jan Oddvar Skisland hadde vært mentor for noen studenter som hadde fått en pris for sitt folkehelseprosjekt. Det hadde selvfølgelig vært helt kurant, hvis det ikke var for at det angjeldende prosjektet, i hvert fall slik det ble framstilt i avisa, var kjemisk fritt for inn-

slag av satsing på psykisk helse og levekår.

Dette er dessverre symptomatisk for mye av folkehelsearbeidet som gjøres. Folkehelsearbeid dreier seg i praksis om fysisk folkehelse. Psykisk folkehelse er i beste fall adrenalinkicket du får når du trener hardt.

Helse er ikke vanskelig for de velutdannede og attraktive, med evig nok av ressurser på alle bauger og kanter. Men for dem som sliter med å navigere i et stadig trangere farvann, blir folkehelsesatsingen fort både moralistisk og ensidig: Kom deg opp av sofaen, skaff deg et liv, slutt å røyke og spis fem grønne om dagen.

V

Jeg har siden 2004 lusket rundt i gangene i Ketil Moes hus på Gimlemoen i Kristiansand og i UiAs tidligere lokaler i den gamle sykepleieskolen i Arendal. Selv om det ikke har gjort meg til noen insider, verken på UiA eller andre steder, har jeg i løpet av mine ti år som brukermedvirker på Sørlandet skaffet meg et visst nettverk, også blant offentlige tjenesteytere og mennesker som utdanner slike.

Men tankene om skislandismen er foreløpig mine egne. Jeg tror frøet ble sådd da jeg for noen år siden ble oppmerksom på fotoet av dekan Jan Oddvar Skisland på veggen i et møterom på UiA. Noe begynte å falle på plass.

Jeg syntes jeg skjønnte mer av det underlige og urovekkende samboerskapet mellom helse og idrett, mellom representantene for "det sterke" og "det svake", mellom prestasjoner og pleie, så og si. For er det ikke den samme dobbelheten jeg mener å finne hos Jan Oddvar Skisland som også karakteriserer helse- og idrettsmiljøet på UiA?

Jeg påstår ikke at Jan Oddvar Skisland har hatt bevisste intensjoner om å fornye det gamle sørlandstestamentet, slik for eksempel Cultivas Erling Valvik har hatt. Jeg kjenner på langt nær hele historien til de akademiske idretts- og (folke)helsemiljøene i Vest-Agder.

Men Kristiansand er en liten by i et lite fylke i et lite land. Man trenger ikke mange Tordenskjolds soldater for å kontrollere det meste av territoriet. Det som måtte finnes av radikale krefter blir overhørt, overdøvet eller overkjørt av skislandistene når praksis skal utformes. De partipolitiske skillene er ikke så vesentlige her, dette er først og fremst en kamp som utkjempes i academia og i byråkratiet i kommune, fylkeskommune og regional stat.

VI

Skislandismen har et veldig enkelt, men desto mer effektivt program:

1. Troen på en ny treenig gud: Toppidrett, folkehelse og velledighet. 2. "De sterke" skal fortsette å være sterke, men må samtidig være opptatt av å hjelpe "de svake". 3. Det høyeste nivået er oppnådd når man både er en del av maktapparatet og protesterer mot makta samtidig.

Noen vil sikkert undre seg over at jeg ikke inkluderer oppvelsesindustrien og middelklassens "kulturkultur" (ja, jeg vet at det er smør på flesk) i analysen av skislandismen. Grunnen er dels at jeg har skrevet mye om dette før, dels at den nye redaktøren i Fædrelandsvennen på lederplass har lagt ned forbud mot kritikk av kulturhus og dels at jeg er usikker på hvor sterke fellesnevnerne er mellom valvikismen og skislandismen.

Men man gjør seg jo sine tanker når man leser om Kilden Dialog, som nevner Kirkens Bymisjon og Avdeling for barn og unges psykiske helse ved Sørlandet sykehus som noen av de første man vil prosjektere sammen med for å nå grupper som ikke har tradisjon for produksjon og konsum av formalkultur. Det som kjennetegner Kirkens Bymisjon, er et stort antall frivillige besteborgere pr. "menneske i nød". Det som kjennetegner Avdeling for barn og unges psykiske helse er at dette er en organisasjon som allerede har kultur høyt på dagsorden og som har en rekke ansatte som befinner seg midt i førsteprioritetsmålgruppa til Kilden.

Man kan derfor mistenke Kilden for å ønske å knytte seg til

disse aktørene mest av egeninteresse, i form av politisk korrekt profilering, av kosmetiske hensyn og av hensyn til markedet for privat og offentlig veldedighet. Man tar seg i å lure på hvorfor ikke KLAR, de kommunale dagsentrene, FFO, brukerorganisasjonene på helse- og sosialfeltet, Frivillighetens hus, RISK og barnevernet blir nevnt.

Men uavhengig av om man velger å se valvikismen som en overbygning til, en del av eller en parallell til skislandismen, er det nødvendig å forstå konsekvensene av de nye livsanskuelsene og ha et skarpt blikk på dem. Det er uten tvil tunge krefter vi har med å gjøre, selv om de er ikledd myke og forførende gevanter. Og det går neppe lenge før Jan Oddvar Skisland presenterer Aquarama Dialog, eller Aquarama Synkron, som det kanskje vil hete i det våte element.

Det er ikke lenge siden vi hadde Erik Bye og Ridderrennet. Nå har vi Fredrik Skavlan og Birkebeinerløpet. Utviklingen er dramatisk for oss som ikke kan flagge tre maratonløp og vitnesbyrd om en behagelig og tilpasningsdyktig "personlighet" når vi søker jobb.

VII

Dette blir min siste opptreden som skribent i Klar, i hvert fall i dette formatet, i hvert fall i denne omgang. Jeg takker redaktør Oddmund, tegner Arvid og resten av redaksjonen for tilliten og for et veldig ryddig og hyggelig samarbeid. Jeg ønsker redaksjonen og selgerne lykke til videre.

Jeg vet ikke hvordan redaksjonen har tenkt å fylle de to sidene tegner Arvid og jeg har lagt beslag på så langt, men på tampen av min karriere som KLAR-skribent og skislandismeteoriker drister jeg meg til å fremsette et forslag:

Bruk tiden før Kilden og Aquarama slippes løs på oss til å debattere de utfordringene vi stilles overfor i et samfunn der middelklassen truer med å kutte fortøyningene til de underprivilegerte, slik det allerede har skjedd i andre vestlige land. Se om vi kan få noen av våre lokale folkehelseaktører og noen representanter fra UiA i tale, i tillegg til skislandismens opphavsmann, selvfølgelig.

Tar dere opp hansken, Kristian Hagestad, Kjetil Drangsholt, Odd Kjøstvedt, Aud Findal Dahl, Anders J.W. Andersen og Jan Oddvar Skisland? Eller er det, når alt kommer til alt, for ubehagelig for sørlendinger å debattere ad modum Åmås?

SKOGSTJERNA

KOM TIL MEG! ROPTE MARKBLOMSTEN.
MEN SKOGSTJERNA ROPTE IKKE.
HUN VAR VEL FOR VEIK OG TANDER TIL Å TRO
AT DET VILLE HA NOE FOR SEG.
HUN STOD UNDER EIKA OG SÅ
AT DET BLE PLUKKET BLOMSTER
SOM SKULLE SETTES I VASER
PÅ STASJONSBORDENE I DE STORE HUSENE.
DET KUNNE VÆRE SÅ VAKRE VEKSTER
SOM LILJEKONVALLEN, BLÅKLOKKA, FIOLEN,
TIRILTUNGA, BALDERBLOMMEN,
KATTEFOTEN OG DOKKA I GRASET.
MEN INGEN KOM TIL SKOGSTJERNA,
SÅ NÆR SOM LILLEGUTT.
HAN GIKK TIL BESTEFAR MED SKOGSTJERNENE SINE HAN.
OG BESTEFAR GLEDET SEG KAN DU VITE.
HAN SATTE DE SMEKRE STJERNENE
I ET GLASS MED VANN PÅ NATTBORDET
OG KLEMTE SIN LILLEGUTT.
FOR HAN ELSKET SKOGSTJERNA.

AV ÅSMUND OLAF UNHJEM

TØBBE F

MAN MÅ FORVALTE SITT PUND MENS MAN LEVER

Å være Sysselmann på Svalbard, Politimester i Halden og Fylkesmann i Vest-Agder har gitt meg store utfordringer både som kvinne og menneske. Personlig føler jeg at jeg stort sett har vært heldig i livet. Selvfølgelig har det vært nedturer, men de trengte jeg, sier Ann-Kristin Olsen.

TEKST: **XXXXXX**
FOTO: **XXXXXX**

-Uten nedturer setter man ikke pris på oppturene. Det er nedturene som gir livserfaring og gir livet dybde. Med bare seiere vil livet bli grunt og gledeløst – det gode blir tatt som en selvfølge. Men vi må ikke idyllisere nedturene for mye heller. Dessverre er det mange mennesker som får for mange negative opplevelser og bukker under på det; alkoholikere, stoffmisbrukere, folk som får alvorlige sykdommer som f. eks kreft og så videre. For disse menneskene er det viktig å gi dem et håp og å overbevise dem om at det finnes et liv på overflaten. Det er alltid mulig å nå opp til lyset.

Født som flyktning

- Det er en engasjert kvinne som sitter foran oss. Hele livet har hun frontet kvinnes rolle i samfunnet. "Rødstrømpe" ser hun på som en hederstittel
- Jeg har alltid kjempet for kvinnesak,

sier Ann-Kristin Olsen – helt fra jeg var ganske liten. Jeg ble født i Stockholm siden min mor måtte flykte fra Norge på slutten av krigen. Far var motstandsmann. Han farget håret og gikk under jorden. Mamma hadde fått et dødfødt barn tidligere og var engstelig for at noe kunne gå galt. Det var en stor påkjenning å gi meg liv – til gjengjeld var jeg veldig ønsket da jeg kom.

Omgivelsene var tilsynelatende triste, men lykken var stor. Etter krigen kom vi til Kristiansand, og jeg vokste opp i Gravane midt i sentrum. Jeg hadde en flott barndom, gikk på Katta – latinlinjen og var ganske skoleflink. Jeg var svært aktiv som redaktør for skoleavisen og deltager i Idun gymnasiesamfunn. Det plaget meg litt at det var så sterkt skille mellom kristne og ikke kristne elever, men engasjerende var det.

Fra kunst til jus

- Jeg var med i russestyret etter å ha vært utvekslingsstudent i USA, og jeg hadde gode tider på gamle Katta. Etter artium hadde jeg et spennende år ved Ventura universitet i California. Drømmen var å studere kunsthistorie og leve av å skrive, men i et anfall av klarsyn i USA, fant jeg ut at jeg antagelig ikke var kreativ nok. Jeg koblet over og studerte jus i stedet. Kunst kunne jeg jo hygge meg med ved siden av...

- Jeg studerte jus i Oslo og ble cand. jur i 1972, – jeg husker de lange kvelde over tykke og utrolig tunge bøker. Etterpå fikk jeg jobb ved Oslo politikammer som politifullmektig på Viktoria terrasse. Her ble jeg tatt godt i mot, til tross for at jeg viste at jeg var radikal og kvinnesakskvinne. Det ble en interessant tid. Jeg hadde jo vokst opp på solsiden, og fikk nå innblikk i en helt annen verden, – hvor jeg møtte mennesker som hadde hatt svært få seiere.

Loven er ikke lik for alle

- Politifullmektig er jo egentlig en skrivebordsjobb, men jeg fikk være med på en god del patruljer. Her møtte jeg mennesker i nød – med alkohol- og stoffproblemer. Jeg fikk et klart inntrykk av at loven ikke er lik for alle. Det var store skjevheter – i behandlingen av for eksempel pengekrav kontra vold mot kvinner. Den siste kategorien saker ble ofte henlagt med tre bokstaver i vaktjournalen: o.p.s, ordnet på stedet. Vi rykket ut, tok oftest mannen med til fylleearresten og slapp ham ut igjen neste morgen, kanskje enda sinter. Ungene gjorde vi sjelden noe med.

Det var den gang, – det er heldigvis mye bedre nå med barnevernsvakt på politistasjonene.

- Jeg var som sagt engasjert og opptatt av kvinnesak. Derfor reagerte jeg sterkt på overgrep, politiets utilstrekkelig beskyttelse og barnas manglende rettigheter. Siden da har jeg vært engasjert i disse sakene. Jeg har jobbet mot barneprostitusjon, salg av barn og trafficking, – det er blitt et livslangt engasjement for meg. De neste tre månedene er jeg engasjert av Europarådet og skal til Strasbourg i Frankrike for å jobbe med barns rettigheter. Det blir utrolig spennende.

Første kvinnelige politimester

- Etter Oslotiden var jeg dommerfullmektig i tre år. Så ble jeg politifullmektig i Follo. Jeg giftet meg og fikk en sønn, Niels Petter. Da jeg ble politimester i Halden, som første kvinne, brøt jeg en barriere. Det opplevde jeg som en stor seier. Jeg var bare 38 år og yngre enn mange av mine politimesterkolleger og folk på politikammeret i Halden.

Likevel opplevde jeg at jeg ble godt mottatt i Halden.

Jeg valgte å ikke kjenne for godt etter om det var noen som ikke var så begeistret for en kvinne i politimesterstolen, og tok heller beslutningen om at jeg hadde noe å gi. Jeg satte i gang å åpne kammeret, og jeg opplevde etterhvert at det var vellykket. Politikammeret så ganske annerledes ut da jeg sluttet etter 12 år. I min posisjon var det viktig verken å ikke lete etter eller å frykte diskriminering. Som sjef bestemmer man jo, hvorfor da klage? Jeg valgte å fokusere på det positive.

Verdighet for alle

-Å være politimester i en liten by var svært interessant. Det er liten forskjell på innsatte og ansatte. Det var en god tone mellom våre "faste kunder" og oss, – det hendt vi fikk varme julehilsener fra mennesker som hadde tilbrakt mye tid i "kasjotten". Jeg tror det kom av at jeg fikk alle med på å behandle de innbrakte med verdighet. Jeg har vært heldig og har fått med meg en grunnleggende holdning, som en ryggsekk hjemmefra, om at alle mennesker er like mye verdt. Det opplever jeg som sant.

Til isbjørnenes verden

- Min neste utfordring var jobben som Sysselmann på Svalbard. Som jurist var dette en prestisjejobb. Her var jeg både fylkesmann, politimester og dommer i en og samme person – med overoppsyn over to samfunn med totalt forskjellig språk og kultur. Min mann ble lektor ved skolen i Longyearbyen som huset over 200 elever. Til sammen bodde det da 1300 norske på Svalbard og like mange i de russiske bosetningene. Det var lite kriminalitet – men et par store ulykker. På Opera-fjellet omkom hele 141 russere og ukrainere. Det var en omfattende etterforskning og oppfølging. Jeg ledet dette arbeidet, som jeg kan forsikre deg var krevende. En stor delegasjon offisielle russere ankom, og de ville gjøre det på sin måte. Det ble en svært delikat situasjon, men vi kom til en god ordning.

All ofrene ble identifisert og sendt hjem i verdighet. Jeg følte det som en seier, og ble faktisk tildelt Jeltsin-medaljen for innsatsen.

- Sysselmannskontoret brant også i denne tiden på grunn av en elektrisk feil. Noen ga meg navnet Askepott etter

den hendelsen. Vi hadde også en grueulykke i Barentsburg hvor 27 russere omkom.

En cruisebåt gikk på grunn...jo da, det var en masse action de fire årene jeg var på Svalbard.

Fylkets klagemur

- Vinteren 1998 var jeg tilbake i hjembyen – som fylkesmann – en stilling som tilfredsstiller både min juridiske bakgrunn og mitt ønske om å hjelpe den lille mann/kvinne.

Mange lurte på hva en Fylkesmann egentlig gjør?

Dette står på nettsidene:

Fylkesmannen i Vest-Agder er statens fremste representant i fylket.

Fylkesmannen utfører en rekke oppgaver for departementer og direktorater rettet mot enkeltpersoner, kommuner, bedrifter, institusjoner og organisasjoner. Oppgavene består i hovedsak i å føre tilsyn, behandle klager, fatte vedtak og veilede / gi råd.

- Ja, vi er en rettssikkerhetsgaranti for folk flest i fylket. Vi er både klagemyndighet og tilsynsmyndighet. Til oss kan du klage på alt fra manglende skoleskyss til avslag på søknad om stønad til livsopphold fra kommunen. Vi fører tilsyn med blant annet barnevernet og skolevesenet. Vi passer på at kommunal utbygging følger nasjonal politikk – for eksempel i strandsonen. Vi kommer med innsigelser hvis kommunen går for langt. Fylkesmannen er talerør fra regjeringen. 12 departementer og mange direktorater gir oss faglige føringer innen for miljøvern, landbruk, helse- og omsorgssektoren, utdanning osv.

- Man kan si fylkesmannsembetet er et komplisert veikryss. Vi formidler nasjonal politikk, men vår aller fornemste oppgave er å sikre borgernes rettsikkerhet.

En vinner i livets lotteri?

- Jeg føler at jeg yrkesmessig har hatt en vinnerkarriere. Jeg er gift og har to flotte gutter. Det er klart det har vært utfordringer i familien, men vi har kommet gjennom dem og har løst dem etter beste evne. Personlig er jeg litt beskjeden og tror ikke jeg er sjølgod av natur. Jeg er 65 år og har sett mye. Jeg vet at livet kan være urettferdig, og det er den beste medisinen mot å hovre. I min alder har livets alvor fått mer tyngde og klarhet. Vi skal ikke vinne over livet – vi skal dø. Derfor gjelder det å forvalte sitt pund mens man lever.

- Jeg leser mye. Jeg føler at jeg gjennom å lese og oppleve kunst forstår mer, – det utvider min horisont. Man må forholde seg til realitetene i livet, forsøke å være et godt menneske og bety noe for andre.

Det var en god tone mellom våre "faste kunder" og oss, – det hendt vi fikk varme julehilsener fra mennesker som hadde tilbrakt mye tid i "kasjotten".

KLAR MAGASINET # 16 | Seier

KLAR MAGASINET # 16 | Seier

Era Barnemunn

En
melkeskvett er når man melker
seg selv uten å merke det, og så....skvetter
man. **Viktor 6 år**

Kroppspråk er når man promper. **Leif 4 år**

En gynekolog er en som titter inn i folks private eiendeler. **Alise 5 år**

Sjelen ligner en plastpose. Den er tynn og gjennomsiktig og tar ca 4 liter.
Anders 6 år

Nesa beveger seg i alle retninger som en radar, til den har funnet ut hvor stanken kommer fra.
Da roer den seg ned. **Kaja 5 år**

Hvis man ikke gifter seg blir man til en pepperbøsse... **Robert 6 år**

Hvis man drikker for mye vin blir man arbeidsledig... **Frida 5 år**

De som ikke gidder å jobbe, snyter seg i statskassen...**Mads 5 år**

Å være arbeidsledig betyr at man ikke er gift. Noen velger det selv, mens andre ikke orker tanken på det...
Marita 6 år

Operaen kommer til å koste alt annet enn flekk. Og det er skattebetalerne som må betale fra sin private lommebok.
Faren min er faktisk forresten en av skattebetalerne... **Truls 7 år**

Barn bader nakne, men voksne liker å skjule sine eldre deler... **Lise 6 år**

I befruktningsøyeblikket smelter moren sammen med faren. Først blir moren bestøvet. Så fester støvet seg og begynner
å slå røtter. Etterpå kommer babyen ut av en luke i enden av moren. **Per 6 år**

Hvis frøet fra faren ikke treffer morens egg, blir det bare en vanlig omelett av det. **Alf 4 år**

Faren min kan ikke få flere barn, han, for han har vært hos nøtteknekkeren. **May 5 år**

Graverte damer går med babyen i ca 204 måneder. **Erik 7 år**

Clinton følte seg frem i Senatet på en dame. Det var litt dumt gjort av ham for det er ikke sikkert at hun ante noe
om det...**Ronald 5 år**

Menner driver mer med reisning enn det damer gjør. **Julie 5 år**

Noen damer har veldig store pupper, mens andre nesten er toppløse. **Rita 5 år**

Man kan tro på damer også. Madonna med barnet er popstjerne. Hun har hvitt hår i USA. **Sverre 6 år**

Gamle folk kan ikke lenger få barn fordi de har tørket opp innvendig, og babyer må jo ha vann mens
de gror. Heldigvis, sier nå jeg, for ellers kunne man jo risikere at besteforeldrene fikk massevis
av onkler og tanter som kanskje ble yngre og yngre. **Mathilde 6 år**

Hva er en ektefelle:

Det er en felle som voksne damer går i. **Maja 4 år**

Det er en lurefelle som du går i på natten. Du må være 20 år før du går i
den, og det er bare politiet som kan redde deg ut av den. **Maja 5 år**

Jeg kjenner noen som har en ektefelle. Alle kan gå i den
men det er helst menn som går i den og sa blir
de sint. **Dennis 5 år**

5 PÅ GATA

1.

Frank Klar-selger, Kristiansand

Den største seieren er når jeg får til noe jeg ikke trodde jeg mestret. Når jeg klarer å betale en regning som før var håpløs å betale. Men nå får jeg gjort det fordi jeg tjener penger av å selge Klar. Ellers smaker jo det godt når vi beseirer andre fotballag, vinner kamper.

2.

Rosemari Lyngdal

Seier? Jeg tenker på å vinne – vin- nere. Jeg er vel en slags vinner i livet – er lykkelig med mann og barn. Bor i Farsund og jobber her. KLAR-selger- ne er stadig innom her. Jeg har bare gode tanker om dem. De er også vin- nere!

3.

Talak Flaten Lyngdal

Jeg går mye på ski og skyting. Der gjelder det å vinne. Jeg driver jeg for meg selv butikken. Når kundene kommer og får det vi vil – får jeg seier. Det å greie seg på samme. Kona jobber også. Det er det både og. Men det er bare godt å si om.

Vi spør:
Hva er seier for deg?

TEKST: **ODDMUND HARSVIK**

FOTO: **ODDMUND HARSVIK**

4.

**Bjarne Stensland
Lyngdal**

For meg er det en stor seier å komme over en mange skuffelser i livet. Jeg mistet flere familiemedlemmer i en bilulykke for fire år siden. Det har vært tungt. Jeg kjøper Klar regelmessig. Heldigvis har jeg ingen i familien med rusproblemer. Nav? Litt tungrodd – venter fremdeles svar på et brev jeg sendte i april.

5.

**Tatjana
Kristiansand**

Å få til noe. Livet består jo mye å både å tape og vinne. Men det å vinne over meg selv er den største seieren. Det å få til noe som kanskje syntes umulig for å tilbake. Det viser at jeg er i vekst. Akkurat nå har jeg blitt bestemor igjen. Det er en seier å se mine døtre få det godt i livet, og det er flott at de gir meg barnebarn.

KLAR FOR LYNGDAL

Ved å distribuere Klar ville vi utfordre folk flest i Lyngdal - synliggjøre et problem på godt og vondt. Det har vært ufattelig vellykket. Alle skryter av selgerne – eldre damer tør snakke til dem. Selgerne selv vokser – får nytt håp og tro på seg selv. En stor seier!

TEKST: **LEIF STRØM**

FOTO: **LEIF STRØM**

Det var ikke akkurat slik vi hadde sett for oss Nav i Lyngdal – med to ivrige og utrolig utadvendte damer med store smil og mye på hjertet. Solveig O. Vatne er selve sjefen for NAV i Lyngdal mens Susanne Ørner Pettersen har ansvaret for boligsosialt arbeid og oppfølging av rusmisbrukere.

Det var Susanne som tok kontakt med Klar allerede mens hun jobbet i Farsund – hun ville at det offentlige skulle vise interesse for de aller svakeste i samfunnet, og mente at tanken bak KLAR passet perfekt i en slik sammenheng. Så byttet hun jobb og kom til NAV i Lyngdal. Her ble forslaget hennes positivt mottatt av Solveig, og dermed var samarbeidet med NAV i gang

KLAR-selgerne inn i varmen

Å få Klar inn som en synliggjøring, og en del av rusomsorgen i det offentlig, er et stort fremskritt – både for Klar, for rusmisbrukerne og det offentlige. Å få rusmisbrukerne til å bruke tiden på noe positivt er god rehabilitering – samtidig som de får en liten inntekt.

- **Susanne:** Det er ikke økonomien selgerne snakker mest om. Det er kontakten med nye mennesker og opple-

velsen av å bli sett og akseptert. Mange rusmisbrukere har vært vant til å stille bakerst i køen, ja nærmest å bli uglesett og oversett. Nå kan de gå på gaten med hevet hode.

- **Solveig:** Ja, det var Susanne her som tok initiativet til å distribuere Klar, og jeg syns det var en god idé i vårt arbeid for å bedre rusbrukernes hverdag. Jeg mente det ville utfordre befolkningen. Rus er ikke et problem vi bare kan skyve under teppet – det har vi gjort alt for lenge. Her i Nav forsøker vi stadig nye veier i rusbehandlingen.

Lyngdal på topp i bosetting

Hva har Nav med rusbehandling å gjøre?

- **Solveig:** Nav er et partnerskap mellom stat og kommune. Tidligere trygdekontor, aetat og sosialtjenesten har blitt slått sammen. Poenget er mer enn en samlokalisering. Tanken er at de tidligere etatene skal jobbe på tvers av tidligere fagområder, og gi bruker ett sted å forholde seg til. Den enkelte kommune kan i stor grad velge hvilke tjenester de ønsker å legge inn i Nav, men må legge inn økonomisk sosial-

hjelp. Her i Lyngdal valgte de å satse på flyktingetjenesten, rustjenesten og økonomisk rådgivning, i tillegg til økonomisk sosialhjelp. Vi føler dette har vært riktig for oss. I fjor ble vi som en av tolv kommuner nominert til årets bosettings kommune – det er vi stolte over. Vi bosetter ca. tjue flyktninger i året.

Hjelper de aller svakeste

- Hva gjør dere konkret?

- **Susanne:** Selve behandlingen foregår på offentlige og private klinikker. Vi søker og skaffer dem behandlingsplasser. Dessverre er ventetiden på offentlige plasser så lang at vi bruker en god del midler på private behandlingssteder. Oppfølgingen prøver vi å gjøre best mulig her i Nav – vi legger stor vekt på å skaffe boliger. Bolig er nøkkelen til å få i gang rehabiliteringen. Siden jeg er boligveileder er jeg ansvarlig for boligarbeidet. Uten et fast sted å bo og høre hjemme er enhver behandling vanskelig. Mange er dessuten så ustrukturerte at de trenger hjelp til å holde avtaler og noen som går med dem til for eksempel tannlege og lege. Jeg har veldig sans

for Stoltenberg-utvalgets forslag om rusloser. Jeg er jo det litt "lusros" den dag i dag, men jeg håper fremover å rendyrke det opplegget.

- Ruslos, hva er det?

- **Susanne:** Det er en person – gjerne en sykepleier – som følger rusmisbrukeren fra A til Å. Altså fra første kontakt, gjennom behandlingen og ettervernet til vedkomne kan stå på egne ben. All tilfriskning fra rus handler om opp- og nedturer. Noen sprekker opptil flere ganger før de lykkes i å bli rusfrie. Det vil føles trygt og godt for dem å ha en "hånd å holde i" gjennom denne kampen.

Noen trenger daglig oppfølging

- **Solveig:** Når pasienten kommer hjem fra behandling følger kommunen opp

med psykiatrisk tjeneste, samtaler, kontakt og samarbeid med fastlege, ruspoliklinikken og andre aktører på fagfeltet. Samtidig har vi en rekke aktivitetstiltak.

- Har du noen gode eksempler?

- **Susanne:** Jeg kom i kontakt med en pike – knapt 20 år gammel som hadde forsøkt alt. Hun hadde vært gjennom privat behandling, men falt utpå igjen flere ganger. Ved hjelp av tett oppfølging, motivering og støttesamtaler har hun nå vært stabil i behandling og levd rusfritt i et halvt år.

- Hvor mange rusmisbrukere har dere kontakt med?

- **Solveig:** Vi har nå to aktive Klar-selgere og flere som er litt til og fra. Mange lurer i vannskorpen og kommer nok

etter hvert. Tiltaket er jo nytt her, og terskelen for å gjøre seg synlig som et menneske som står litt på siden av resten av samfunnet, kan være høy i et lite miljø som Lyngdal. Vi har per i dag cirka ti mennesker i ulike behandlingsløp. For noen av disse kan salg av Klar være et tilbud når behandlingen er avsluttet.

Forventninger til Nav

- Hvem er dere egentlig som mennesker, siden dere brenner så sterkt for dette?

- **Solveig:** Jeg er født og oppvokst i Lyngdal. Jeg studerte jus. i Bergen og var advokatfullmektig i Farsund før jeg begynte i trygdeetaten i Mandal. Jeg ble trygdesjef Lyngdal i 2004 og søkte job-

"All tilfriskning fra rus handler om opp- og nedturer. Noen sprekker opptil flere ganger før de lykkes i å bli rusfrie."

Solveig

ben som leder da Nav skulle åpne sine kontorer i Lyngdal i 2007. Det er en utrolig spennende jobb for den er langt mer omseggripende enn kun å stille med ett fagområde.

- Nav er jo en samfunnsaktør som griper inn i folks hverdag på en helt annen måte enn trygdeetaten. Nav har fått mye oppmerksomhet i media de siste årene – og mye av fokuset har vært negativt. Vi er opptatt av å fortelle om de positive tingene som skjer i Nav.

- Vi som jobber i Nav har svært stor tro på reformen og de målsettinger som er satt. Det er imidlertid en stor omorganisering vi står oppe i, og det vil fremdeles ta litt tid før vi er der vi vil være. Det var forventninger blant befolkningen at Nav skulle fremstå nytt og forbe-

dret den dagen vi åpnet kontorene. Sannheten er at det var da jobben begynte. Målet er at bruker skal få en individuell oppfølging, tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger.

Formet av krig

- **Susanne:** Jeg er fra Farsund og vokste opp der. Jeg utdannet sykepleier og har jobbet ved Menighetssøsterhjemmet i Oslo. Jeg har også jobbet ved psykiatrisk avrusningsklinikk i Helsingborg. Jeg var i militæret i Bosnia-Hercegovina under krigen 1994-95 - jobbet både på ambulanse og sykehus. Jeg var 23 år og opplevde frykten for å dø i ung alder. Det formet meg. Jeg bestemte meg for å bli sykepleier der nede. Dessuten traff jeg mannen min – Harry. Siden 2002

har jeg tatt videreutdanning innen boligsosial utvikling ved Folkeuniversitetet i Arendal. Jeg jobbet ved sosialkontoret i Farsund til 2009 – også der med rusrelaterte saker.

- Hva oppfatter dere som deres seier i livet?

- **Solveig:** Jeg er glad for å kunne sette mer fokus på Lyngdal og utviklingen av stedet – være en aktiv samfunnsaktør i kommunen. Vi har fått større handlefrihet ved opprettelsen av NAV, og bruker den. Det store aktivitetsnivået vi kan tilby både rusmisbrukere er en stor seier både for oss og dem.

- **Susanne:** Jeg vil kalle det for en seier når jeg kan følge klienten fra A til Å. Bety noe for den enkelte og hjelpe han eller henne tilbake til livet.

Susanne

IKKE TRO DU ER NOE!

JANTELOVEN:

1. Du skal ikke tro du er noe.
2. Du skal ikke tro du er like meget som oss.
3. Du skal ikke tro du er klokere enn oss.
4. Du skal ikke innbille deg at du er bedre enn oss.
5. Du skal ikke tro du vet mer enn oss.
6. Du skal ikke tro du er mer enn oss.
7. Du skal ikke tro du duger til noe.
8. Du skal ikke le av oss.
9. Du skal ikke tro noen bryr seg om deg.
10. Du skal ikke tro du kan lære oss noe.

TEKST: **ARVID BERGSTØL**

FOTO: **ARVID BERGSTØL**

"Jeg er ingen vinner," sa min venn og flirte litt. "Er vel ikke en taper heller egentlig, men en middelmådighet som svinger i gråsona. Vil ikke komme i fokus, liker meg best på sidelinja," sa han, "for vekker jeg oppmerksomhet kan jeg risikere å få ansvar for et eller annet.

Nei - vinnere er av en annen støpning enn meg. De har selvtilit, eller selvbevissthet, i alle fall en brennende ærgjerrighet og vilje til å lykkes. Noen har til og med visjoner. Og ambisjon til å slåss for det de tror på.

Men jeg er ingen vinnertype, så hvordan skal jeg kunne forstå tankegangen til de som har vinnerinstinkt? Jeg har ikke sjanse!

For det jeg finner i min skalle er sjeldent ordentlige tanker, det er mest flyktigheter. Det er som fragmenter og biter etter en fjern eksplosjon i rommet svever gjennom skallen som deler i et slags åndelig puslespill. Gamle minner, turer i skogen, en tone fra en melodi, et ansikt som må ha betydd noe en gang, varme fra en nærhet som en gang var kan dukke opp, det både gleder og forvirrer å lytte inn i stillheten.

Så i forhold til livet og mine egne "halvtanker" har jeg mest undring.

Men det hender, gubbevares, at et eller annet alvorlig fester seg og en tanke slår rot, gir en aha-opplevelse, kanskje for en stund blir til noe fast og mentalt konkret i skallen, at jeg ser en ide, til og med får en visjon. Det er utrolig sjeldent, - og det blir ikke til noe mer. Det skjedde ofte at jeg ble entusiastisk da jeg var yngre, den gang grensene var mer utydelige, mulighetene større og avstanden kort mellom tanke og handling, mellom impuls og ide. Den gang var det viktigere å være best, skulle helst være den alle lyttet til. Men jeg har aldri vært noen kriger, så jeg slåss ikke for mine meninger, tenkte heller som så: hvis de ikke kan se det sjøl kan det pinadø være det samme.

Nå er jeg blitt åndelig doven, - likegyldig kanskje. I alle fall har jeg stort sett pensjonert meg fra ansvar og forpliktelser. Det er selvsagt litt dumt, for da mister en samtidig tilhørighet. En må jo delta i livet, ta ansvar og gjøre en innsats, stor eller liten, for å være en del av menneskeheten. Alle må jo ha ei mening, sies det, - hver enkelt må stå for noe. Er det ikke sånn en får integritet og verdighet?

Tross alt er det bare en som seirer i hver konkurranse. Det er bare en som kan løfte gullpokalen og la applausen løfte seg inn i den syvende himmel. Det er ikke mange som opplever å komme i den syvende himmel. Det er ikke alle som tåler det heller. Den syvende himmel er ikke noe blivende sted for noen, og aller minst for drømmere.

Det sies så vakkert at det er viktigere å delta enn å vinne. For noe sludder! Det aller viktigste for seiersviljen er å vinne over de andre. Basta! Og for noen helliger målet midlene, er det ikke

så? De kan tillate seg nesten alt for å vinne. Men når du har vunnet og står der som ener, må du også tåle kritikk, misunnelse og sjalusi. Ikke minst fra media som alltid finner svake og perifere sider ved deg som de blåser opp uten å ha andre motiver enn å tjene på å "drite deg ut". Verden må jo gå videre, sies det, grenser må sprenges for det er slik vi utvikler oss. Det er slik vi alltid har utviklet oss. Det har vært den sterkeste vilje og rett som har skrevet lovene.

Hva er det som taper først i en krig. Er det ikke sannheten?

Da skal taperen kveles og historien skrives av seierherren. Det er han som har rett, ikke sant?

Taperen blir svarteper og må betale så ruinene kan gjenreises.

Er det ikke slik det alltid har vært? Mer eller mindre. Vinneren skriver historien. Det er han som holder ubehagelige ting skjult og skriver det som tar seg godt ut i skolebøkene. Du vet at dramatiske sannheter som kan skade viktige personer eller institusjoner skal holdes skjult fra offentlighet i femti år?

De som har vinnerinstinkt i seg har det sikkert godt med seg selv i jubelen når de har seiret, mens de forbanner seg selv når de blir nummer to.

Å finne styrke i seg selv til å ofre noe for en annen, - er ikke det seier? Å finne ambisjoner i deg er drivstoffet som kan løfte deg ut av egoet.

Når "seierherren" står frem og ydmykt går på kne for sin Gud, gjør han det da med alle medaljene på? Den dagen du har seiret i egne øyne da ser du også at det har kostet en god del. Seier, eller gode omtaler, som får deg til å hylle deg selv, bekrefter bare at maktens vesen er å ødelegge. Den kan ikke lage omelett uten å knuse egg. Er ikke veien til helvete brolagt med såkalte gode hensikter? Er ikke disse "gode hensikter" definert av seierherren? Men jeg er ikke slik. Jeg er en taper. Jeg lar andre vinne og har det i grunnen helt ålreit med det. Av og til tenker jeg: At de gidder!

Da jeg var liten var jeg seierherre i alle drømmene mine. Da fikk jeg den vakreste jenta, den sterkeste hesten, den flotteste uniformen, de største pokalene, de mest ærerike medaljene. Det er kanskje drømmene fra den gang som har skylda for at jeg føler meg som en taper? Fordi avstanden mellom det jeg en gang drømte og den jeg nå ser i speilet er blitt så stor? De falske drømmene er risset bak speilet!"

Mens jeg lyttet til de selvopptatte ordene fra min venn, tenkte jeg på en annen type seierherre. Åndshøvdingen som for eksempel Jesus, Mor Theresa, Albert Schweitzer, Martin Luther King, Nelson Mandela, Gandhi. Listen kan gjøres lang, veldig lang. For det finnes så uendelig mange seierherre, tenkte jeg, kjente og ukjente, både store og små, som bærer omsorg for andre i seg løftet som en fane i deres eget uselviske liv. Noen ofrer seg på barrikadene, i storm og protest blir de søyler og fyr-tårn for oss som ikke våger oss ut av likegyldigheten.

Sterk er den som overvinner andre, men veldig er den som overvinner seg selv!

Spennende ACTIS – LANDSMØTE i Kristiansand

Actis sitt landsmøte i Kristiansand hadde fokus på narkotikafrihet. Og en viktig del, var valg av nytt styre, inkludert ny styreleder. Valget falt på Arne Johannesen som gav en klar beskjed til landsmøtet om sitt ståsted:

TEKST: **ODDMUND HARSVIK**
FOTO: **ODDMUND HARSVIK**

- Jeg kan ikke støtte en politikk som går inn for å opprettholde rusbruk. Vi må ha større ambisjoner for mennesker enn at vi skal synes synd på dem. Vi må vise at det nytter å drive forebygging og behandling, fastslår den nyvalgte lederen. For de som ikke kjenner til rusfeltet, er Actis paraplyorganisasjon for de riksdekkende, frivillige organisasjonene i Norge.

Barn og unge lider

Arne Johansen er mest kjent som leder for Politiets fellesforbund. Men han er også kjent for sitt avholdsstandpunkt. En holdning han har hatt siden stiftet familie og skulle bli far. – Jeg ville ikke at mine barn skulle vokse opp med alkohol, derfor tok jeg et avholdsstandpunkt i ung alder, forteller Johansen i et intervju med rikspresen.

- I den ruspolitiske debatten, er det ikke tvil om at narkotikapolitikken står øverst på dagsorden, men for Actis må det være svært viktig å opprettholde et sterkt fokus på alkoholpolitikk. Både i

forhold til skjenketider, alkohol og til rusfrie soner, mener den nyvalgte lederen.

Johansen tar over ledervervet i styret etter Dag Endal, som har vært leder i siden Actis ble stiftet for åtte år siden. Også innefor sin jobb i politiet, har Johannesen vist et engasjement for skadevirkningene og konsekvensene av rus ikke minst har overfor barn og ungdom.

- Dette har bidratt til å forme mine holdninger. Jeg er opptatt av rus i et større perspektiv. Mange mennesker får sine liv preget av andres rusbruk. For meg handler dette om å vise solidaritet, og at en må ha frihet fra rus som målsetting. Dette gjelder både innen for et forebyggingsperspektiv og et behandlingsperspektiv, sier Johannesen.

Mangler sammenheng

Uavhengig av den nye lederens målsetting, hadde Actis fokus på narkotikapolitikk under landsmøtet i Kristiansand.

De vedtok at en ny plattform skal ha en visjon om et narkotikafritt liv for enkeltmenneske, slik at de blir i stand til å leve i frihet og fellesskap med andre. Landsmøtet vedtok å arbeide for at barn og unge skal lippe å bli eksponert for narkotika og narkotikarelaterte problem.

Undertegnede var til stede under landsmøtets fagseminar om narkotika. Det var spennende å høre professor Neil McKeganey fra University of Glasgow i samtale med professor Thomas Clausen ved Senter for rus og avhengighetsforskning (Seraf) om "substitusjonsbehandling ved et veiskille". Neil McKeganey ser heller ikke på abstinens som grunner for å sette rusavhengige på Lar.

- Vi setter dem inn til langvarig soning i fengsel, der de blir avruset og kommer ut helt rusfrie etter et år inne i fengselet. Så setter vi dem på LAR. Det er ingen sammenheng i dette, mener McKeganey.

Fattigdomsbehandling

McKeganey's forskning har bidratt til at Storbritannia går bort fra LAR som hovedbehandling. Han gjorde det klart at behandling med metadon forsterker avhengigheten.

- Dess lenger blir medisineret med metadon og andre medikamenter, dess vanskeligere blir å bli helt rusfri. Han fortalte også om anerkjente kolleger innenfor rusfaget, som gjorde det klart at de ville bruke mye penger og krefter på å skaffe sine eventuelle rusavhengige barn plass på et behandlingssted som har rusfrihet som målsetting, hvis de ble utsatt for et slikt valg.

- Mine kolleger kaller LAR for fattigmannsbehandling, og hvis vi ser etter, finner vi få rusavhengige med penger i LAR. De betaler seg inn til en rusfri behandling. Han pekte også på at overdosedødsfallene av metadon var blitt veldig høye.

- Han peker på at av de mange overdosedødsfallene med metadon i 2009, var bare 10 prosent av de som var i LAR.

De andre 90 prosentene med overdoser var av narkomane som ikke var inne i noen form for behandling

Fokus på rehab

Thomas Clausen kom direkte fra Amsterdam, der han hadde sett på overdose-problematikken. Han tok på seg forskjellene blant brukerne, viste til at i Nederland røyker brukerne heroinen, men de i Norge setter den med sprøyter. – Det medfører helt klar en større overdosefare å injeksere. Clausen pekte også på at da LAR ble etablert i 1998, var det 200 brukere med, i dag, 12 år senere, er det 5000.

Han så poengene i Neil McKeganey's forskning, men mente at LAR er til hjelp for de tunge kriminelle. Undersøkelser viser at de begår mindre kriminalitet etter et de kommer med i programmet.

- De med høy kriminalitet vil synes ha nytte av dette. De med lav kriminalitet synes ha mindre utbytte. Vi har i dag 14 regionale LAR-sentre. Og vi ser helt klart at de sentrene som har fokus på rehabilitering lykkes bedre enn de sentrene som har skadereduksjon i sentrum, forteller Clausen.

Jeg er opptatt av rus i et større perspektiv. Mange mennesker får sine liv preget av andres rusbruk.

VAN
S

HJELP TIL VANSKELIGSTILTE SKATTEYTERE

Mange sliter med stor gjeld, også hjelp til de med offentlig gjeld - lik skatt, merverdi- og/eller arbeidsgiveravgift. Nå er Skattehjelpen etablert, en egen avdeling som skal kunne hjelpe vanskeligstilte med å få ettergitt slik gjeld.

TEKST: **ODDMUND HARSVIK**
FOTO: **ODDMUND HARSVIK**

Jeg ble for noen dager siden stoppet på gata av en usedvanlig lykkelig bekjent.

-Se her! Jeg har fått ettergitt skyldig skatt og merverdiavgift av Skattehjelpen. Helt utrolig, sier mannen. Han ser nå frem mot å få etablert et liv der økonomien ikke er en katastrofe i mange år fremover. Min venn tipset meg om at hans rettleder i skattesystemet etterlyste måter å komme ut med dette tilbudet til vanskeligstilte. Etter et par telefoner fikk jeg gjort en avtale om intervju med en av de ansatte i avdelingen, og en uke senere kommer vedkommende inn i Klar-redaksjonen for å spre det glade budskap til mange av Klars lesere.

Moms, skatt og arbeidsgiveravgift

For alle oss som har ideer om hvordan noen fra skatteetaten ser ut, er Astrid Omdal en misjonær om det motsatte. Her er ikke noen formelle, alvorstunge miner. Hun stråler, ler og forteller på en måte som gjør skatt til det morsomste jeg vet akkurat der og da. Ikke så rart

kanskje, i og med at hennes informasjon vil kunne bidra til at en del kommer seg ut av en økonomisk livssituasjon som er svært vanskelig.

- Skattehjelpen er ment på mennesker som av ulike grunner er urettferdig skønnsignet. Noen har vært på institusjoner for behandling eller soning. Skatteetaten har som tanke at ingen kan leve uten inntekt i Norge, når det så mangler innsendt selvangivelse, så skønnsigner etaten ut fra tidligere inntekt, eller ut fra et tenkt minimumsbehov. Gjennom mange års gjeld med påfølgende renter, får mange dermed urettferdig store skattekrav mot seg. For næringsdrivende kan dette også dreie seg om arbeidsgiveravgift og MVA, forklarer Astrid Omdal. Når vi eksempelvis ser at min kilde fikk ettergitt 740 000 kroner, aner vi at dette er tungt å leve med for mange.

Strengt krav til dokumentasjon

- Er det andre grupper som kan tenkes komme under ordningen?

- Vi har akkurat vært hos Kreftforeningen og informert. Mange opplever store katastrofer i livene sine. En kjær dør etter langvarig sykdom, og selvangivelser blir en bagatell som settes til side. Mange sliter med rus, noe som gjør at de mangler oversikt over økonomi, de vet heller ikke at de er blitt skønnsignet i mange år på grunn av at de mangler postadresse, og selvfølgelig kommer også mennesker med psykiatri inn i bildet. Det er viktig å understreke at de som kommer til oss, må kunne dokumentere sine grunner for at situasjonen er slik. Det er ikke grunn nok å ikke gidde å fylle ut selvangivelsen, understreker Astrid Omdal.

Hun forklarer oss skattesystemets betydning. Påpeker at hvis vi ikke betaler skatt av inntekt, så vil vi miste de velferdsordningene vi har i dag.

- Da får vi Hellas-tilstander. Ordningen stiller strenge krav til dokumentasjon over livssituasjonen, hvis noen slipper urettmessig å betale skatt, så vil også

andre miste lysten til å bidra til fellesgodene.

Vil ha bredere samarbeid

- Det er viktig at folk tar kontakt og viser vilje til å gjøre opp på en mulig måte. Vi er fire stykker som jobber i Skatt Sør med rådgivning til de som kommer til oss. Per i dag er det ca 30 personer som får sine saker vurdert i vårt distrikt, som dreier seg om Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud. - Men er det ikke mulig å lage et system der ulike offentlige etater kommuniserer med hverandre om at folk er på institusjoner, og ikke har mulighet til å skaffe seg inntekt, verken svart eller lovlig?

- Jo, sosialetaten har nå åpnet opp for inn-syn slik at vi ser hvem som går på sosialstønad, og dermed har penger til livsopphold, men vi skulle gjerne hatt en bredere oversikt mener Astrid Omdal.

I tillegg til rådgivning, består Astrid Omdals jobb av å drive oppsøkende informasjon på alle arenaer der det kan tenkes at noen har nytte av Skattehjelpen, hunn besøker også videregående skoler for å drive holdnings-skapende arbeid rundt behovet for skatt, sammen LO, Unio, YS, KS, NHO kjører Skatt Sør en informasjonskampanje de kaller Spleiselaget.

Skatt sør har når dette skrives, utlyst stillingen for en skattedirektør som skal lede avdelingen som jobber med vanskeligstilte. Dette mener Astrid Omdal vitner om at Skatteetaten prioriterer problemet.

PRIORITERES AV MYNDIGHETENE

En arbeidsgruppe nedsatt av Skattedirektoratet har kommet med forslag til tiltak for å bedre situasjonen for vanskeligstilte skattytere. - Disse forslagene vil føre til at skatteetaten blir oppmerksom på skattytere som har behov for særskilt hjelp og veiledning på et tidligere tidspunkt. Målet er at det skal bli enklere for disse å komme seg ut av den situasjonen de har havnet i, sier finansminister Kristin Halvorsen.

De aller fleste skattytere oppfyller sine forpliktelser overfor skattemyndighetene slik de skal. Men en liten gruppe skattytere er for et kortere eller lengre tidsrom ute av stand til å ivareta egne interesser. Årsakene kan være psykiske eller sosiale problemer, sykdom eller dødsfall i familien, samlivsbrudd, rusmisbruk eller fengselsopphold.

Disse skattyternes vanskelige livssituasjon kan føre til at de ikke leverer selvangivelsen og ikke gjør opp sine skatte- og avgiftskrav ved forfall. Selv om årsakene til problemene i hovedsak ligger utenfor skatteetatens kontroll, er etatens mål å unngå at situasjonen til disse skattyterne forverres. Arbeidsgruppen har derfor gjennomgått regelverket og foreslått en rekke tiltak som skal bedre situasjonen for denne skattytergruppen.

- Arbeidsgruppen har for eksempel sett på hvordan skatteetaten bør nå fram til disse. Noen nekter for eksempel å åpne posten, og kommer fort opp i et uføre. Jeg er glad for at etaten nå ønsker å møte disse ansikt til ansikt. Slik kan de få i gang en dialog for å komme fram til løsninger i fellesskap, sier finansminister Kristin Halvorsen.

Arbeidsgruppen foreslår blant annet:

- at skatteetaten – for å komme i kontakt med vanskeligstilte skattytere på et tidlig tidspunkt – inngår samarbeidsavtaler med andre instanser, som for eksempel NAV
- at det i skatteetaten opprettes egne enheter som skal bistå og behandle saker som involverer vanskeligstilte skattytere
- at det for å sikre samarbeidet mellom ligningskontorene og skatteoppkreverkontorene gis klare retningslinjer for hva slags opplysninger som kan utveksles mellom fastsettings- og innkreivingsmyndighetene
- at det blir enklere for vanskeligstilte skattytere å få endret en uriktig skjønnslikning
- at det blir lettere for vanskeligstilte skattytere å få ettergitt skatte- og avgiftsgjeld og komme inn under en gjeldsordning
- at det fastsettes en egen sats for forsinkelsesrente når det er manglende evne som er årsaken til at skattegjeld ikke betales.

Skattedirektoratet vil nå vurdere hvordan arbeidsgruppens forslag skal følges opp.

For å bistå vanskeligstilte skatteyttere til å levere selvangivelse og andre oppgaver, slik at de dermed unngår å komme i en gjeldssituasjon, setter Skattedirektoratet foreløpig i verk følgende tiltak:

- Skattekontorene og skatteoppkreverkontorene skal bruke telefon og oppsøkende virksomhet for å gi denne gruppen service og bistand.
- Egne ansatte skal ha ansvar for å følge opp og bistå skattytere med særlige behov.
- Retningslinjene for gjeldsordning, nedsettelse eller ettergivelse av skatt, trekk i lønn og for endring av vedtak om fastsettelse av skatt og avgift skal gås gjennom.

JEG ER BARE ET MENNESKE. DET KALLET ER STORT NOK.

Vi burde kunne lære oss ikke bare å tolerere at folk ikke "blir til noe" slik det defineres i samfunnet, men vise stor takknemlighet. Og beundring. For man kan bli til noe i forhold til det å være menneske – bli til noe meget stort. Søren Kierkegaard påpeker hvor viktig det er rett og slett å være menneske.

Jeg føler grunn til ikke bare å si ja til livet, sier Arne Næss, men til å gi en hyllest til livet. Så lenge menneskene ikke greier å utrydde tortur og selv den mest ekstreme nød, klinger det imidlertid hult når de som ikke rammes av noe slikt, snakker om livets lyse sider:

Om livets mange lykkebringende muligheter, om hvor takknemlige vi bør være. For titusener av mennesker er deres eneste håp å få dø.

Jeg tror ikke at den menneskelige natur stenger veien for å utrydde tortur og ekstrem nød. Ser vi på betingelsene for et rikt liv med enkle midler, eksisterer det etter min mening ingen låste dører, men mange dører kan være tunge å åpne. Vi må anstrenge oss for å skyve hindringene av veien. Vi kjenner etter min oppfatning ikke til noen bestemte grenser for hvor mange mennesker som kan få et godt, etisk

akseptabelt liv, og hvor få som må finne seg i et vondt liv.

Noe godt kan komme av noe vondt.

Å være "dyktig i kunsten å leve" tolker jeg som det å ha en evne til å gjennomføre et liv preget av glede – uten å minske andres sjanser til å gjøre det samme. Og et liv kan godt fortjene karakteristikken "gledespreget" selv om det skulle romme nok av skrekkelige begivenheter og sorgfulle stunder. Det finnes mange mennesker som kan fortelle om de positive endringene i livet som kom som en langsiktig virkning av noe vondt som inntraff. Annerledes stiller det seg med mennesker som får åpne sår for livet etter vonde hendelser, og som aldri blir de samme igjen etter noe fryktelig tungt som har skjedd.

Noen mennesker er spesielt heldige og privilegerte i sin oppvekst. Det har å gjøre med oppvekstmiljøet, sjanser de fikk fra barnsben av, talenter som viste seg tidlig og ble utviklet osv. Om andre blir det bemerket for en elendig start de fikk, hvordan de var uheldige i alt man kan være uheldig i. Vi får utdelt meget forskjellige muligheter av skjebnen.

Fra "Livsfilosofi" av Arne Næss

VI ER INGEN TAPERE

Frafall i videregående, barn og unge som ikke finner seg til rette i den tradisjonelle enhetsskolen. Dette bidrar politikere og media gir de utilpasse et taperstempel. – Vi er ingen tapere, fastslår Natalia og Sunniva.

TEKST: **ODDMUND HARSVIK**
FOTO: **ODDMUND HARSVIK**

Begge de to unge kvinnene falt ut i ungdomsskolen. Natalia slet med magesmerter, hodepine og depresjoner. Hun slet seg gjennom timene på skolen, men følte seg mindre og mindre i forhold til de vellykkede, og ikke minst i forhold til seg selv. Hun ble hengende etter rent skolefaglig, og lærerne hadde ikke mulighet konsentrere seg om henne ut fra behov.

I åttende-klasse, tok hun selv initiativ og gikk til helsesøster på Grim-skole for å ta opp situasjonen. Det endte etter hvert med at hun fikk begynne på alternativ klasse, G7, i Gyldenløvsgate 7. Og ganske raskt snudde skolehverdagen seg. Fra å skulke mest mulig, møtte hun frem en halv time før skoledagen startet for å være sikker på at hun skulle få med seg alt, både den felles frokosten og alle skoletimene.

Sunniva gikk også på Grim skole. Hennes problem var i grunnen noe så løsbart som dysleksi. Lærerne hadde imidlertid ikke tid til å sette den ekstra tiden til å ta seg ekstra av elever som slet med dette. I åttende fikk hun begynne på Sannstranda-skole på Tinnheia, også en alternativ klasse med få elever og flere lærere. I niende kom hun tilbake til den ordinære klassen på Grim. Mye ble forsøkt for at hun skulle få den hjelpen hun trengte. Lærerne så hennes evner inne søm og farge, og de skaffet henne praksisplass en dag i uken ved Kjerrehjulet systue i sentrum. Men Sunniva følte likevel at hun kom til kort faglig på grunn av sin dysleksi. I 10.klasse kom også hun på

G7. Og etter kort fikk hun hjelpen hun trengte. Hun ble en sosial jente, med struktur og oversikt både over hverdagen og over fremtidsplaner.

Natalie gikk ut av 10. med gode karakterer. Hun fikk plass på Media og kommunikasjon, hvor hun falt fra etter første året. Men allerede den gang viste hun evner og interesse for samfunnsfag og forfatterskap. I en glitrende side2-kronikk i Fædrelandsvennen, tok hun for seg USAs bruk av dødsstraff, og hvordan det rammer gode, ressursterke mennesker. Artikkelen er lagret og kommentert av fagfolk innenfor emnet. Etter et par års jobb innefor bakerifaget, begynte hun som distribusjonsansvarlig og skribent i Gatemagasinet Klar. Tilbakemeldinger fra selgerne, fra leserne av hennes epistler, er så gode og sterke at de tilbakeviser ethvert taperstempel.

Sunniva fulgte opp med å fullføre med glans sin videregående skole, innenfor form og farger. Hun er fremdeles ansatt ved Kjerrehjulet, er samboende med sin kjæreste i egen leilighet. Til sommeren står hun brud, med Natalia som en av brudepikene.

Natalia har per i dag mammapermisjon fra Gatemagasinet Klar. Sammen med sin lille datter bor hun i sin nykjøpte leilighet på Gimlekollen. Hun har klare standpunkter for resten av livet sitt. Først og fremst vil hun gi barnet sitt en trygg og god oppvekst, samtidig som hun vil fortsette sin yrkeskarriere.

Hvorfor vil de to jentene stå frem med sine "taper"-historier. For det er nettopp tapere de hadde blitt stemplet som hvis de ikke hadde fått en tilpasset klasse innenfor enhetsskolen.

- Modellen for G7 og andre alternative klasser, var genial. Vi følte oss verdsatt. Det var alltid noen som så oss, kommenterte det vi fikk til, og gjorde det vi ikke fikk mestret til en utfordring. Det at denne modellen legges ned, blir et tap for svært mange ungdommer, fastslår de to.

- Jeg hadde aldri klart å finne mine egenverdier og min selvtilitt ut fra den modellen som er satt som erstatning, mener Natalia. Hun har fulgt opp de alternative klassene av i dag, og mener at de ikke gir langsiktighet nok.

- Dessuten var det en verdi for oss at vi var rene jenteklasser og rene gutteklasser. Det fikk oss til å holde rett fokus, fremfor å skulle konkurrere som guttenes gunst, og få oss til å føle oss som tapere hvis vi ble oversett.

- Vi vil slå et slag for at den modellen som bidro til at vi kom oss helskinnet gjennom skolen blir gjeninnført. Det blir billigere å bruke penger på modeller som funker, fremfor å måtte bruke mye penger gjennom flere på å hente inn ungdommer som ramler helt ut, mener Sunniva og Natalia. To flotte representanter som gir mye til samfunnet.

PS. Av i alt åtte jenter fra 10-klasse ved G7, var det meningen at 4 ville stå frem. To måtte melde forfall.

Hvorfor vil de to jentene stå frem med sine "taper"-historier. For det er nettopp tapere de hadde blitt stemplet som hvis de ikke hadde fått en tilpasset klasse innenfor enhetsskolen.

LESERINNLEGG:

Må bare få gitt beskjed. Jeg var på den fantastiske konserten dere holdt i Domkirken. Noe så velregisert er det lenge siden jeg har vært på. Likevel gikk jeg ut derfra med en flau smak i munnen. Maks 100 mennesker synes det være i kirken! Jeg har vært på to tidligere konserter i regi av gatemagasinet. Den første med Hilde Hefte, Egil Kapstad, Anbjørg Lien Bjør Ole Rasch, Dag Ringstad og Terje Dragseth med flere var imponerende. Også den julekonserten dere hadde i Grim kirke sist jul, var så jeg fikk gåsehud, og denne siste var minst like bra som de andre. Felles for disse tre konsertene har vært at det nesten ikke har vært publikum tilstede. Dette tiltaket bidrar så fantastisk mye for hele Agder, det er så mye kvalitet over alt dere gjør at det ikke burde være vanskelig for folk å støtte opp om dette. Dessuten bør de både kjøpe bladet og gå på konsertene dere arrangerer for sin egen del også.

Jeg kommer til å leve lenge på konsertopplevelsene dere har gitt meg.

Linda Tharaldsen

Tusen takk, Linda. Også jeg fikk veldig god musikalsk opplevelse ut av denne konserten. Og det at det var lite folk der, forsvant helt i opplevelsen av den ungen gutten som kom og ga meg 50 kroner. Han ville støtte Klar. Jeg er veldig glad for tilbakemeldingen din.

Det lå en konvolutt like innenfor dørsprekken da jeg kom på jobb i dag. Brevet inne var uten underskrift. Men selv om jeg har som praksis å ikke ta inn anonyme innlegg, synes jeg likevel å måtte ta med dette:

”Ditt svin

Nå har du og slike som deg gjort slik at politikerne har satt opp prisene på alkohol og tobakk. Hvis du tror at jeg drikker mindre fordi om du og dine folk mener jeg ikke skal, tar du feil. Det er opp til meg om jeg vil drikke og røyke. Jeg blander meg ikke i om du sitter og blar i Bibelen hele kveldene og forteller deg sjøl hvor prektig du er.

Dere er noen hyklere alle sammen. Hvorfor skal ikke jeg få gjøre som jeg vil med mitt liv, så lenge jeg ikke blander meg bort i hva du og de andre svina gjør med deres liv. For det om du ikke tåler alkohol, betyr ikke det det samme som at jeg ikke gjør det”.

Brevet var mye lenger og ordbruken så sterk at jeg luket bort halvparten. Jeg skulle vel føle meg smigret over at jeg får skylden for statsbudsjettet, men kan ikke annet enn føle sorg over at folk har behov for å skrive slike innlegg.

Red

Vi støtter gatemagasinet Klar

HERRE & LIPPEN

Kronprinsens gate 7B

Tlf: 38 02 12 56

MINI: Av å te, nå æ ser eller hører på pappa, så føles det nesten som æ e dradd inn i noe æ kaller for en missekonkurranse. For æ blir missfornøyd, mistenksom åsså mistroisk. Missordane står nesten i kø. Da spør æ mæ sjøl: Har'ke den mannen sans for noen ting? Kan han ikke se, lytte, lokte eller forstå?

E' lurert jo mange ganger på om det bare e' vi honder som kan se åssen menneskane e' innreda på innsida? I all fall har æ bedre sans for åssen pappa har det inni sæ enn han har sjøl. Æ merker jo med ei gang når han vil blære sæ. Da blir han belærande å får lure glimt i øyane. De gangane æ lytter te han, tenker æ ofte: Æ håper han en dag vil skjønne at han må begynne å skjerpe sæ.

Dette snakka han om med store armbevegelser:

Menneskane har minst ni sanser, sa han, men de fem viktigste er:

Syn, lokt, hørsel, smak åsså følelse. Han som ei gang for mer enn to tusen år siden laga den lista var Aristoteles. Men han tok jo feil au mange ganger. Han trodde at menneskane tenkte me' hjerte, at bier ble skapt av råtnet oksekadavere å at fluer bare hadde fire bein. Men i århundrane som e' gått etter at Aristoteles daua, har ekspertane fonne fire sanser te. Det ene e' sansen for temperaturer, så en kan kjenne varme eller kulde. Den andre sansen e' noe som kalles likevektsans, så menneskane kan føle om de e' i vater eller står i lodd. Det har visst no me' væska som e' inni ørane å gjør.

Så e' det smertesansen. Den e' jo viktig. Da kjenner en å henne en har det vondt. I huda eller i leddane eller i de indre organane. Rare greier, men hjernen har ikke smertesans i det heile tatt. Det e' kanskje derfor noen blir klarere i hane når de utsættes for stor fare?

Åsså e' de' noe de kaller "kinestetisk sans". De' e' sansen om kroppen. At alle vet noe ubevisst om sin egen kropp, tror æ au på.

Når en vrikker beine kjenner en jo med ei gang å henne det e' uten å kunne se det.

Noen tullinger som kalles nevrologer tror at menneskane kan ha så mange som enogtyve sanser. Æ syns de må være fornøyd me' ni, bare de bruker noen a' de! Men Gud har sikkert flere sanser på lur enn menneskane noen gang vil klare å oppdage.

Ekspertane tror for eksempel at haier har en slags elektrosans så de kan oppdage elektriske feller. Andre dyr har magnetisk sans. Fugler og insekter har en slags navigeringssans som gjør at de kan finne frem over heile verden. Fisker har ekkolokalisering, å noe ekspertane kaller sidelinjeorgan, så fiskane kan kjenne å sanse trøkk. Tenk på ugler og hjorter som har infrarødt syn så de kan jakte eller beite om nettane.

Det e' utrolige ting det derre med sanser. Følelsessanser e' vel det som e' mest spennandes. For eksempel empatisk sans. Det å bry sæ, både om hverandre, miljøet å naturen. Å om oss honder.

Så har vi seierssansen da.

Det e' kanskje en av de sterkeste sansane som fins. Her har menneskane det forskjellig. Noen blir sure, sjuke å deprimerede hvis de taper, mens de som vinner svever i den syvende himmel, hyler å skriker. Folk blir jo drept hvis deres lag taper. De blir sprø i skallen så de vet ikke hva de gjør. Seiersansen må være en av de sterkeste kreftane i alt som lever. Herfra kommer de sterkeste selvbestemte "rett" og taperens ydmyke overgivelse. Seierherren tror han kan bestemme både over sannhet og løgn. Det viser sæ i alle kriger.

Nei, tro på egen overlegenhet gjør menneskane smålige.

Det e' no' ormtli'skitt.

Dette leste pappa for mæ:

"For å bli best i verden må du tørre å drite deg ut!"

Sa idrettspsykologen Willy Railo. Hans tanker og filosofi hadde enorm betydning for idrettsutøvere som hadde ambisjoner om å nå toppen innenfor sin idrett.

Railo's mantra fra treningskassetten BEST NÅR DET GJELDER var:

jeg må ingenting

jeg bør ingenting

jeg skal ingenting

må/bør/skal angår ikke meg

jeg ser ordene må/bør/skal – og sprenger dem

jeg gjør meg fri fra må/bør/skal

jeg kjenner meg fri – jeg vil/tør/kan

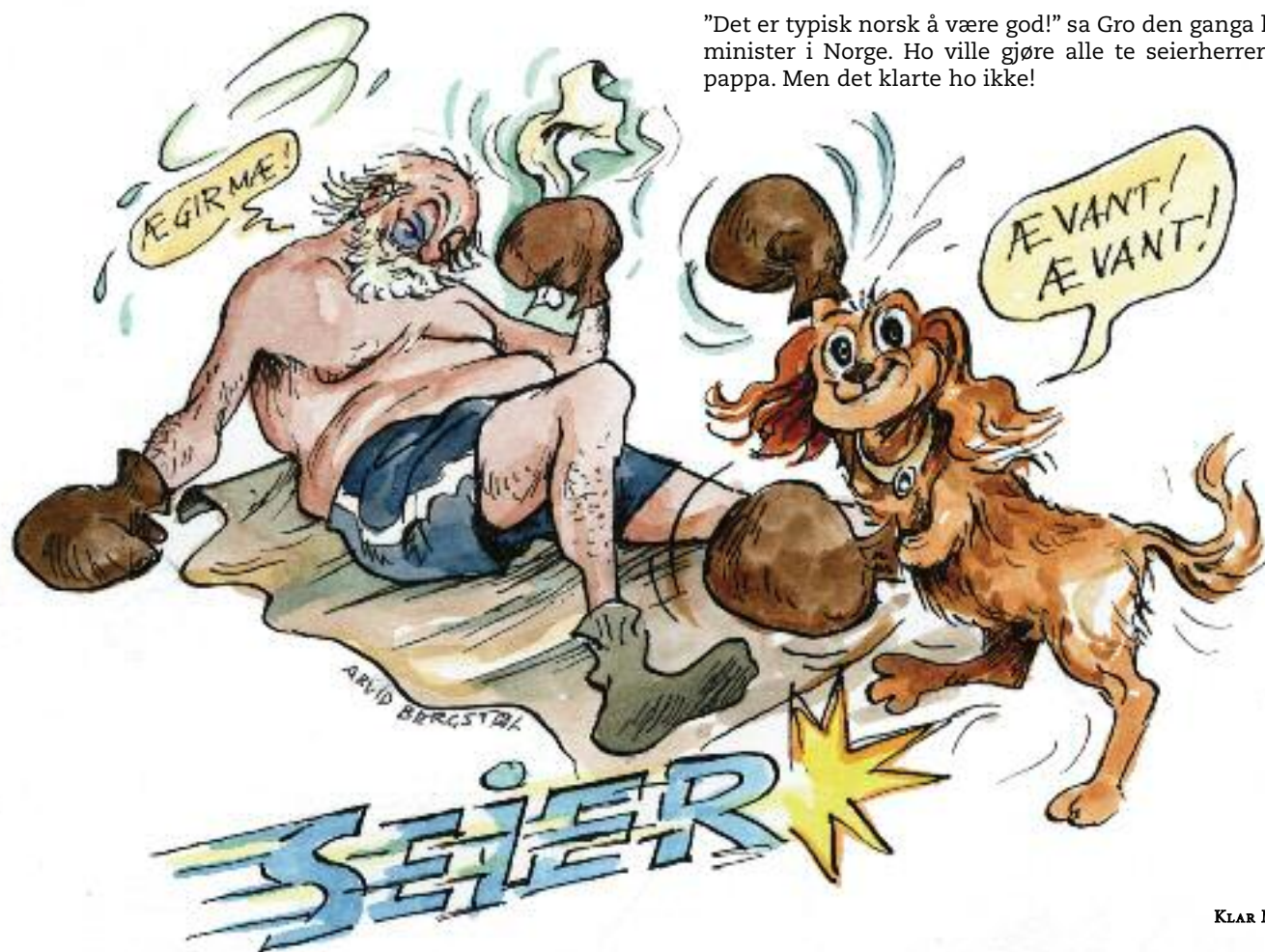
jeg vil

jeg tør

jeg kan

Willy Railo tok sine metoder fra kognitiv psykologi og brukte dem til å redusere stress og endre negative tankebaner hos toppidrettsutøvere som strevde med sitt selvbilde. Han lyktes.

"Det er typisk norsk å være god!" sa Gro den ganga ho var statsminister i Norge. Ho ville gjøre alle te seierherrer, til og med pappa. Men det klarte ho ikke!

SMA STOFF

Send til gatemagasinet KLAR, kronprinsensgt 10,
4610 Kristiansand.
Eller oddmund@klar.as.
Du kan ogsp ringe 380 284 33, mobil 41 12 71 53

En vakker kone

En drucker satt og leste avisen. På første side var det et bilde av en kontroversiell politiker og hans skjønnne hustru. Irritert snudde druckeren seg mot kona og sa:

"Det er urettferdig at verdens største tullinger har de vakreste konene!"

Uten å nøle smilte kona lykkelig og sa:

"Takk skal du ha, kjære!"

Sannheten

Politimannen hjalp den forslåtte og blodige druckeren opp fra fortauet utenfor baren og spurte:

"Kan du beskrive mannen som slo deg ned?"

"Åja", sa druckeren, "det var akkurat det jeg gjorde da han slo meg ned!"

Overvåket

En eldre drunker snakket alltid om "de gode, gamle dager" og spesielt om levekostnadene.

"Da jeg var liten gutt, kunne mor sende meg til butikken og jeg fikk salamipølse, et blad og et par jeans - alt for bare en dollar."

Trist konstaterte den eldre drankeren:

"Det går ikke lenger. Nå har de disse videokameraene overalt!"

Hukommelse

To karer ved bardisken:

"Jeg drikker bare for å glemme!"

"Glemme hva?"

"Jeg husker ikke!"

Evig liv?

Sjefen spurte en av sine ansatte, som hårdnakket hevdet at han ikke hadde noe problem med alkohol, om han trodde på et liv etter døden.

"Ja visst!" svarte han.

"Flott", sa sjefen, "for en halv time etter at du forlot jobben for å gå i din bestemors begravelse, kom hun innom for å hilse på deg."

Er du KLAR over
samarbeidet Osigraf
har med gatemagasinet?

Osigraf har vært med KLAR
innen design og trykk siden
starten, og vi er stolte over
å være samarbeidspartnere i
dette engasjementet.

Business to Business

Ove Sindland
Yrke: Daglig leder i
Osigraf

Lars Næss
Yrke: Selger av
Gatemagasinet KLAR.

-Som næringsdrivende har også vi et ansvar for å bidra til et inkluderende og varmt samfunn. Og vi har alltid mye å lære av andre slik som Ove, sier Lars. Da vi spurte ville han mer enn gjerne stille på fotoopptak med lederen i Osigraf, for å fortelle om det viktige arbeidet til Gatemagasinet KLAR.

Gatemagasinet KLAR gjør det mulig for vanskeligstilte på Agder å få seg et ærlig og verdig arbeid som gir dem annerkjennelse og tilhørighet i samfunnet. Selgeren kjøper bladet for 25 kroner og selger det videre for 50 kroner. Mellomlegget beholder selgeren som lønn.

Bidra til et inkluderende samfunn og gi medmennesker en ny mulighet. Kjøp Gatemagasinet KLAR neste gang du er i byen. Besøk oss på www.klar.as for å se hvordan du kan støtte oss.

GATEMAGASINET KLAR
Tilgjengelighet • Toleranse • Yrkesfrihet

Klar takker:

Kristiansand Kommune som har bidratt siden oppstart.

Vi takker også T5 i Arendal for å ha tatt på seg distribusjonen av Gatemagasinet Klar i distriktet. Det gir målgruppene mulighet til å benytte seg av gatemagasinkonseptet også der. På samme måte takker vi Nav i Lyngdal og ”Fyrtårnet” i Mandal og Frivillighetssentralen i Vennesla. ASVO – Kvinesdal. Ronny, leder av Prolar Sør, tar seg av distribusjonen i Søgne. Han får god hjelp av dette av eieren av strikkebutikken vegg i vegg, ”Garn og sånn”.

Takk til befolkningen som har synliggjort sin støtte til dette prosjektet.

Trygve Tønnesen i Fotomiljø har det siste året gratis skannet inn alle illustrasjoner. Dette har bidratt til bedre farger og layout.

Foreninger og lag som støtter oss gjennom frivillig hjelp og pengegaver.

Vi takker de som hittil har støttet oss gjennom ”givertjenesten”

Det er også mulig å støtte oss gjennom å kjøpe Klar-effekter, kunst og bøker, enten gjennom nettbutikken www.klar.as eller direkte fra våre lokaler.

Alle som føler for å støtte oss økonomisk, kan sende et beløp til bankgiro:

Klar
Kronsprinsensgt 10
4610 Kristiansand

Kontonr. 3126 24 12604

Merk giroen med ”Givertjeneste”

Neste nummer har temaet ”Ensomhet”.

Disse har bidratt til dette nummeret av Gatemagasinet Klar:

Oddmund Harsvik:

Leder av stiftelsen Klar. Administrativ leder, ansvarlig redaktør og journalist.
Tlf: 38028433, mobnr. 41127153, oddmund@klar.as www.klar.as

Leif Strøm:

Nestleder stiftelsen Klar. Journalist, og medlem av redaksjonsstyret i KLAR Kristiansand..
Mobiltlf. 92650468, leif@klar.as

Arvid Bergstøl

Skribent og illustratør, medlem redaksjonsstyret. Mobiltlf. 928 69 479
arviddesign@hotmail.com

Natalia B. Harsvik

Distribusjonansvarlig, skribent, medlem redaksjonstyret; Mobiltlf: 90847774.
Natalia@klar.as

Osigraf Oslo

av **Remi Thoresen**

Trykkeri, Layout- og deskansvarlige

Andre bidragsytere:

Odd Volden

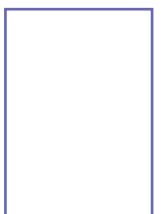
Tor Erik Schrøder

Christine Lövendal

Valgerd Lykkelig

Trygve Tønnesen/Fotomiljø

Gatemagasinet Klar er medlem av International Network of Street Papers (INSP)

Fotograf av forsiden: Oddmund Harsvik

Motiv: Lars Verket

Baksidebilde: Oddmund Harsvik

Motiv: ???

GATEMAGASINET KLAR

Tilstedeværelse • Toleranse • Ydmykhet

Gatemagasinet KLAR koster 50,-
Selger beholder halvparten

Neste nummer har temaet
"Ensomhet"